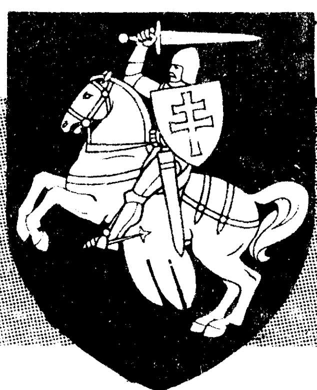
✦ ЭЛЕГІЧНЫ ЎСПАМІН ПРА ЖНІВЕНЬСКІ ПУТЧ. ✦✦✦ БЕЛ-ЧЫРВОНА-БЕЛЫ СЬЦЯГ НАД БАРСЭЛЁНАЙ. Гутарка з алімпійскім чэмпіёнам. ✦✦✦ ЯК ПАЗБЫЦЦА МІЛЬЁНА. З замежных уражаньняў. ✦✦✦ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ СЬВЯДОМАСЬЦЬ БЕЛАРУСАЎ. Нататкі з канфэрэнцыі. ✦✦✦ АДЗІН ДЗЕНЬ У ВІЛЬНІ. ✦

Жыве Беларусь!

ПАГОНЯ

Грамадзка-палітычная газэта *Заснавана ў 1920 г.*

№ 6, пятніца, 28 жніўня 1992 г. *Кошт 1 рубель.*

Цырк на дроце

ПАЛЯК САБРАЎСЯ БЫЦЬ ПРЭЗІДЭНТАМ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

«Газэта Выборча» з Варшавы ды «Ніва» зь Беластоку паведамляюць, што нейкі АЛЯКСАНДР ПРУШЫНСКІ абсалютна паважна распачаў барацьбу за пасаду прэзідэнта Беларусі, якой пакуль што няма нават у Канстытуцыі ды невядома, ці будзе...

Хто ж ён такі?

Гэта сын вядомага польскага пісьменьніка Ксавэра Прушынскага, вялікі фантазёр і авантурыст як на свае 56 гадоў. Па прафэсіі ён эканаміст, спэцыяліст па дададанай вартасьці прадукту. У 70-х гадох эміграваў з Польшчы да Канады й там стала жыў. У 1989-м годзе прыехаў у Польшчу, каб балатавацца ў Сэнат, але патрэбную для рэгістрацыі колькасьць галасоў не сабраў. Яшчэ з канадыйскіх часоў А. Прушынскі вядомы як выдаўца крайніх нацыяналістычных і антысэміцкіх часопісаў па абодва бакі «Вялікай Вады». Цяпер на Беларусі пан Прушынскі выдае газэту «Прызмат», падаў ён і прашэньне аб грамадзянстве Рэспублікі Беларусь.

Трэба дадаць, што сярод менскіх прыяцеляў пана кандыдата ў прэзідэнты Беларусі шырокавядомы тав. Завальнюк, ксёндз Чырвонага Касьцёлу ў Менску, змагар супраць Беларускай Каталіцкай Грамады, а за «польскую веру». На адной з каталіцкіх маніфэстацый у Менску пан Прушынскі скакаў з польскім сьцягам, пакуль біскуп Сьвёнтак не загадаў гэты сьцяг куды-небудзь прыняць, бо ён стварае клопат у цяперашніх сувэрэнных умовах.

Аказваецца, гэта было не чарговае дзівацтва чалавека з хворай фантазіяй, але першы крок незалежнага кандыдата ў барацьбе за прэзідэнцкае крэсла...

Конец сьвята, прошэ паньства!

А-ь.

Адрасы беларусізацыі

ЦЯГНІК, ПОЕЗД, ПОЦЁНГ...

Заўжды лічылася, што чыгуначны і іншыя вакзалы — гэта люстра горада, бо яны першыя вітаюць гасьцей...

Шмат часу прайшло, як «адзіны і братні» ціхенька сканаў. Беларусь, як і ўсе, пастунова будуе сваю дзяржаўнасьць, але на месцах, відаць, яшчэ цьмяна зразумелі гэтую гістарычную неабходнасьць, і сям-там можна ўбачыць аджыўшыя сваё эсэсэсэраўскія шыльды.

Ня выключэньне й чыгуначны вакзал у Горадні. Але ж начальнік вакзалу спадар Казімір Німера запэўніў карэспандэнта, што ў хуткім часе ўсё будзе зьменена. Мінула два тыдні, і што ж? Зьмены сапраўды адбыліся. Зараз замест «Справочное бюро» вісіць шыльда з лагодным беларускім «Даведка», «Доска объявлений» цяпер «Дошка аб´яў», паведамленьні для пасажыраў гучаць на дзяржаўнай мове, а дублююцца нават на польскай. Думалася, што дыктар у час аб´явы назаве цягнік, «поездом», але я памыліўся, нават гэтае слова прагучала дакладна. Ня ўсё, праўда, тут яшчэ зроблена, чыгуначнікаў чакае наперадзе шмат працы. Трэба зьмяніць надпісы на дошцы раскладу руху цягнікоў, гэта патрабуе выдаткаў, а грошай (вядома ж) няма. І ўсё-ткі хоць і маленечкімі крокамі, а чыгунка Горадні распачала рух да беларушчыны.

Г. АСТРОЎСКІ.

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ БРЫГАДА
ГОРАДНЯ, ЛЕТА 1992 ГОДА

28 ліпеня 1992 года ў Горадні атрымала свой статус першая брыгада беларускага нацыянальнага войска. Яе камандзірам прызначаны палкоўнік Паўлоўскі Аляксандр Аляксеявіч.

Я трапіў у вайсковы гарадок толькі праз месяц. На ўскрайку горада, ужо амаль у лесе, мне некалі даводзілася бываць тут, праўда, за КПП, ніколі. Зараз узьнікаюць нейкія новыя пачуцьці — гэта ж ужо беларускае войска! Але як адрозьніць яго ад таго, у якім некалі служыў я сам? Зьнешне, здалёк, пакуль іду па дарозе, здаецца, ўсё тое самае. На шыльдзе для аб´яў маленькая паперка: «Офицерская семья из трех человек ищет квартиру». На КПП сустракае малады лейтэнант, паказвае, як трапіць да штаба. Не адчуваю ад яго вайсковай афіцыйнасьці. Можа, размарыла сьпёка?

Кароткая, падрэзаная трава, прыбрана, як некалі і ў нашым вайсковым гарадку. Наперадзе на п´едэстале савецкі танк. Зьвілася думка, што, мабыць, не туды трапіў, аднак, на будынку штаба заўважаю шыльду: «Министерство обороны РБ». Відаць, саму шыльду не мянялі, толькі выкінулі літары СССР. Хай сабе так, усё ж лепей.

Нарэшце ў габінэце палкоўніка Паўлоўскага. Перад гэтым найцяжэй мне ўяўляўся камандзір беларускай брыгады. Я ўбачыў твар добрага чалавека, ён прапанаваў сесьці і ва ўтульных фатэлях прасторнага габінэта Аляксандр Аляксеявіч адказаў на мае пытаньні. Праўда, гутарылі мы нядоўга, бо перад гэтым я бачыў, што шмат людзей чакаюць камандзіра, сярод якіх былі не толькі афіцэры, а нават і маці жаўнера.

— Найперш, Аляксандр Аляксеявіч, віншую вас з прызначэньнем на пасаду камандзіра першай беларускай брыгады. Як вы сябе пачуваеце на новым месцы?

— Беларусь была першай з краін СНД, якая пачала рэформу войска, і першая брыгада была ўтворана ў нас у Горадні, на месцы былой танкавай дывізіі. Вядома, для мяне гэта перш за ўсё адказнасьць, якую я добра усьведамляю. Разумею, што наперадзе шмат працы, але спадзяюся на лепшае.

— Гэта выпадковасьць, што першая брыгада была ўтворана менавіта ў Горадні?

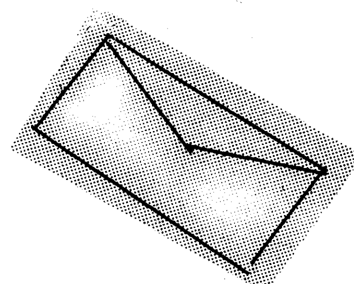
— Такім было рашэньне міністра Абароны. Думаю, гэта тлумачыцца перш за ўсё тым, што ў былой дывізіі меліся ўсе неабходныя магчымасьці. Ды і да таго ж вайсковая рэформа вядзецца гэтак, каб як мага зьменшыць выдаткі. А ў нас ужо была неабходная аснова для разьмяшчэньня жаўнераў, тэхніка, сховішчы, дробрая матэрыяльна-вучэбная аснова.

Праўда, відаць, не астатнюю ролю адыграла і тое, што дывізія мела свой слаўны гістарычны шлях. Гвардэйская, механізаваная, як пашану, мае назву «Кіеўска-Бэрлінская», на сьцягу чатыры ордэны за баявыя заслугі. Усё гэта пераняла наша брыгада.

— Што сабой будзе ўяўляць беларуская брыгада ў структурных адносінах? Гэта будзе тое самае, што і ў Савецкай арміі, ці, можа, вы арыентуецеся на нейкія іншыя варыянты?

— Наша брыгада — прынцыпова новая структура, якая не мае аналагаў, і распрацавана непасрэдна міністэрствам Абароны РБ. Дарэчы, брыгада запачаткавала кардынальную рэформу войска на Беларусі.

(Працяг на 2-й стар.)

Паштовая скрынка

КОЛАС — ЯКУБ, ЛЕНІН — МІКАЛАЙ

Пасьля таго, як у газэтных кіёсках зьявіўся 5-ты нумар «Пагоні», у рэдакцыі зазьвінеў тэлефон. Член КПСС, як прадставіўся пэнсіянер, каторы нам пазваніў, вельмі абурыўся тым, што вядомы правадыр пралетарыяту быў названы ў нашае газэце Мікалаем. На жаль, я не запомніў, які менавіта стаж у шэрагах нябожчыцы КПСС мае наш выпадковы чытач, але сам ён відавочна — тыповая ахвяра аблуды й дагматычнага мысьленьня. Існуе катэгорыя людзей, якія, ня ведаючы слушнага адказу на пытаньне, будуць аднак зацята даводзіць сваю рацыю.

Усяму адукаванаму сьвету, апроч, канешне, насельнікаў сацыялістычнага лягеру, добра вядома, што псэўданім У. Ульянава быў «Мікалай Ленін», якім ён падпісваў свае гэніяльныя брашуркі да самае сьмерці. У пазьнейшыя часы адбылася ідэялягічная мэтамарфоза, у выніку якой з сапраўднага імя з прозьвішчам, з аднаго боку, і з сапраўднага псэўданіму — з другога, было ўтворана штосьці сярэдняе. Увогуле так звычайна ня робяць: не гавораць, прыкладам, «Канстаньцін Колас» і «Якуб Міцкевіч». Хоць на турыстычных плянах Горадні можна знайсьці вуліцу «Аляізы Цёткі».

А вінаваты ва ўсёй гэтай блытаніне, мабыць, усё той жа Іосіф Вісарыёнавіч, які, рэвалюцыйна разбураючы традыцыю, зрабіў сабе гібрыд з уласнага імя й прыдуманага псэўданіма. Вось і давялося й нябожчыку Ільічу падначальвацца волі сталёвага Язэпа.

А. С.

У мінулую суботу ў Зэльве адкрыты помнік на магіле Ларысы ды Івана Геніюшаў.

«ДЗЕ ТОЙ НАРОД...»

Пайшоў дзесяты год пасьля сьмерці вялікай беларускай паэткі, калі скончыліся нарэшце працы над помнікам. На цёмнай мармуровай пліце імёны й даты жыцьця Геніюшаў, на версе пліты — чорны каваны шасьціканцовы беларускі крыж. Аўтар помніка скульптар А. Шатэрнік, непасрэдна будаўніцтвам помніка кіраваў археолаг М. Чарняўскі, які таксама адкрыў кароткі памінальны мітынг.

На адкрыцьцё сабралася каля трыццаці чалавек — з Горадні, Зэльвы, Менску, Баранавіч. Шкада, што ня было тых, хто свае ўнівэрсітэты праходзіў у брэжнеўскі час у геніюшаўскай хаце — З. Пазьняк, Ю. Хадыка, В. Вячорка, С. Дубавец, У. Арлоў...

Першым на мітынгу выступіў баранавічанін П. Рашэтнікаў, які ведаў Геніюшаў яшчэ па Чэха-Славаччыне, а потым адбываў катаргу ў тых жа варкуцінскіх лягерах.

Прамаўлялі народны дэпутат Беларусі А. Вярцінскі, паэт М. Лужанін. На жаль, не абыйшлося без даволі брыдкага моманту. Малады зэльвенскі выканкамавец, шэф мясцовай культуры распачаў раптам нейкую палеміку: і зусім ня дрэнна было тут Л. Геніюш, а добра, не сачылі тут за ёй і не данасілі ў «кантору», а зусім наадварот... Пры гэтым нават ня выйшаў да магілы й не павярнуўся да людзей тварам, як астатнія выступаючыя — так і абапіраўся адным месцам на агароджу суседняй магілы. Скончыў нейкай цьмянай фразай пра «зэльвэнскі ўрад» (?!) і ... пачаў прасіць грошы ў менскага начальства.

Прыйшлося міністру замежных справаў Рэспублікі Беларусь П. Краўчанку, які таксама выступіў на мітынгу, дыпляматычна загладжваць бесцырымоннасьць маладога чыноўніка. Міністр, між іншым, сказаў, што адраджэньне сучаснай іспаніі пачалося з таго, што жывыя пакінулі ў спакоі сваіх мёртвых, перасталі іх дзяліць і ганьбіць.

«Калі Ларысу Антонаўну хавалі,— сказала ў сваім выступленьні Данута Бічэль-Загнетава,— то ўся Зэльва была на вуліцы. Так, адны любілі яе, другія ненавідзелі... Але гэта былі людзкія адчуваньні, людзкія эмоцыі. А сягоньня — дзе гэты народ?! Няма яго. Кожны сам па сабе, думае, так прасьцей выжыць... Тут казалі, што вось каб цяпер Ларыса Антонаўна ўстала і ўбачыла незалежнасьць і бел-чырвона-белыя сьцягі, і ўсё астатняе, то яна б узрадавалася... А яна цярпець не магла паказухі, няшчырасьці, падхалімажу. Пакуль што тут папяровая незалежнасьць, пакуль што такога краю няма, як і не было... І я ня ведаю, ці калі-небудзь будзе, калі мы так хутка ўсё забываем, так лёгка прыстасоўваемся да часу...».

Далей выступілі некалькі сталічных гасьцей і зэльвенцаў. Сваячка Ларысы Антонаўны, даглядаючая яе магілу Ірына Тукальская прамаўляла апошняй і прачытала таксама верш Л. Геніюш.

Мітынг скончыўся. Помнік адкрыты. У школьных падручніках вершаў Ларысы Геніюш па-ранейшаму няма.

А. ШЧАРОЎСКІ.

ПАЛІТЫКА

ЗАЯВА ГАРАДЗЕНСКАЙ РАДЫ БНФ

Шаноўныя суайчыннікі, грамадзяне Беларусі!

20 ліпеня ў Маскве падпісаны шэраг пагадненьняў паміж Расейскай Фэдэрацыяй і Рэспублікай Беларусь. Значная частка гэтых дакумэнтаў прысьвечана вайсковым пытаньням. Пагадненьні, што падпісала ў Маскве дэлегацыя Савета Міністраў на чале з прэм ´ерам Кебічам, зьяўляюцца здрадай інтарэсаў Беларусі, пагражаюць зьнішчэньнем яе незалежнасьці і дзяржаўнага суверэнітэту.

Паколькі тэма маскоўскіх пагадненьняў амаль што не асьвятлялася ў беларускім друку, мы лічым сваім абавязкам давесьці да ведама людзей праўдзівую інфармацыю аб іх сутнасьці.

У Маскве была падпісана дамова аб каардынацыі дзейнасьці ў вайсковай галіне і пагадненьне аб стратэгічных сілах, часова разьмешчаных на тэрыторыі нашай дзяржавы. Як вынікае з гэтых дакумэнтаў, стратэгічныя сілы з усёй маёмасьцю пераходзяць пад юрысдыкцыю Расеі. Суседняя дзяржава будзе ўтрымліваць на нашай тэрыторыі вялізарнае войска, ня плоцячы пры гэтым Беларусі ні граша, за выкарыстоўваньне добраабсталяваных базаў, тэрыторый пад палігоны.

І гэта ў час, калі дзве чвэрці зямлі атручаны Чарнобылем.

Да таго ж, адчуваецца імкненьне Масквы ўтрымаць гэтыя войскі на Беларусі як мага больш працяглы час. Пагадненьні павялічваюць тэрмін іх вываду з двух гадоў, як планавалася раней,— да сямі. Гэта ніяк не стасуецца з імкненьнем Беларусі стаць нэйтральнай без ´ядзернай дзяржавай, якое зафіксавана у «Дэклярацыі аб дзяржаўным суверэнітэце».

Расея атрымлівае права безкантрольна і ня плоцячы падаткаў правозіць на тэрыторыю Беларусі абсталяваньне, розныя прыстасаваньні для сваіх узброеных сіл і нават надзвычай экалягічна шкодныя кампанэнты ракэтнага паліва. Зноў чужыя войскі будуць нішчыць нашую прыроду, забруджваць зямлю, рэкі і азёры, а мы вымушаны будзем маўчаць, бо пра кантроль за расейскім войскам з боку Беларусі ў пагадненьнях няма ані слова.

Калі ж расейскі вайсковец захоча й надалей застацца жыць на Беларусі, іх «сацыяльна-бытавое забеспячэньне», а таксама і членаў іх сем ´яў, будзе ажыцьцяўляцца на агульных падставах у адпаведнасьці законадаўствам Рэспублікі Беларусь (што азначае за кошт беларускіх падаткаплацельшчыкаў).

Акрамя таго, пагадненьні прадугледжваюць поўны юрыдычны нонсэнс-прызыў у расейскія войскі, юнакоў зь Беларусі (значыцца, і прысягаць яны будуць Расеі!)

Мы ўжо ня раз бачылі ў гісторыі і ў сучаснасьці, як Расея выкарыстоўвае прысутнасьць свайго войска на тэрыторыі суседніх дзяржаў для безсаромнага ўмяшаньня ў іхнія ўнутраныя справы. Дык што ж, чужыя памылкі нам не навука!

Прычыны падпісаньня пагадненьняў з антыбеларускай накіраванасьцю відавочныя: страх перад стратай улады перад рэфэрэндумам прымушае намэнклатуру шукаць падтрымку ў «старэйшага брата». Дзеля захаваньня ўлады яны згодныя на ўсё, нават на гандаль Бацькаўшчынай.

Гарадзенская Рада БНФ зьвяртаецца да ўсіх сумленных людзей Беларусі з заклікам публічна выступіць супраць ганебных пагадненьняў. Мы зьвяртаемся да тых дэпутатаў Вярхоўнага Савета Беларусі, што яшчэ не страцілі сваё сумленьне: нельга дапусціць да ратыфікацыі гэтых дакумэнтаў Парлямэнтам.

Гарадзенская Рада БНФ «Адраджэньне».

Прынята 11.08.1992 года.

ЭЛЕГІЧНЫ ЎСПАМІН ПРА Ж… І

Мы сядзелі па-сірочы скупіўшыся і слухалі радыё. Палілі і нэрваваліся. Шукалі «галасы». Прагнозы, меркаваньні, перасьцярогі... Мядзьведзяў, Бонэр, Якаўлеў... Трывога, роспач, смутак, боязь... Сваё радыё перадавала клясічную музыку, дыктары быццам зьдзеравянелі і чыталі нейкія тэксты «аб аднаўленьні парадку».

Мы, дзеці застою, палілі, слухалі, маўчалі і адчувалі, што кран з кіслародам паволі перакрываецца. А калі ён зусім закрыецца, мы памрэм ад задушша, таму што глытнуўшы волі, быць рабом далей немагчыма. Мы тлумачылі больш юным знаёмым, якія за апошнія пяць гадоў пасталелі, што значыць палітычная цэнзура і «дурка» для тых, хто не пагаджаецца з рэжымам.

Уначы мы ня спалі, але бачылі, як спакойна сьпіць горад, думалі аб тым, як народу ўрэшце ўсё адно: вольны ён ці не. Народ хоча есьці. Народ стаміўся. Абяцанкі віцэпрэзідэнта СССР патурбавацца аб усіх і кожным успрыняты большасьцю як належнае.

Скончыўся дзень 19 жніўня 1991 года...

Праз суткі мы амаль плакалі ад радасьці. І радыё, і тэлебачаньне аднавілі натуральную інтанацыю.

Праз год у гонар правала перавароту выпілі па 50 г і адразу павялі гаворку аб іншым.

Дадзена (як у матэматыцы): путч, правал, «ура», на першых пачатках распад дзяржавы, абвяшчэньне рэспублікамі незалежнасьці.

Пытаньне: Як гэтай незалежнасьцю карыстацца, што крычаць пасьля таго, як «ура» надакучыла, чаму да гэтага часу жыцьцё скочваецца ўніз?

Адказ: Няма адказу. Ёсьць домыслы і пошукі вінаватых. Законаў няма, або яны ня дзейнічаюць. Але ёсьць мноства новых слоў — прыватызацыя, уласнасьць, ваўчар, інфляцыя, рынак...

Паглядзім на сябе аб ´ектыўна і паспрабуем зразумець, ад чаго гэта такая крывая пыса ў люстэрку. Няўжо вінавата люстэрка? З аднаго боку, мінулы год нічога не зьмяніў з п…
погляду ўдасканаленьн…
намічнай сітуацыі. Тое, …
дробныя фарміраваньні …
длёва-бытавых структур …
вінны ўжо былі зраб…
прыватнымі, відавочна. …
нак, відавочна іншае — …
сталі. Кожны, хто глядзіць н… шматлікіх прыватнікаў, добра разумее, як цяжка ім даводзіцца, такіх турботаў сабе не жадае, а ў душы тоіцца — каб нічога ў цябе не атрымалася. І пакуль не атрымліваецца.

Ледзь-ледзь існуе толькі камэрцыйны гандаль, зноў-такі ўсім ня любы толькі таму, што ня кожнаму па кішэні. Дарэчы, у «заходнім раю» таксама ня ўсім даступна, як і ў лягеры сацыялізму, шырокая кольkасьць асартымэнту «Елясеяўскай» крамы, і ў вочы ня бачылі. Ня бачылі і ня думалі, што, хіба няпраўда? Зараз пабачылі і ахнулі — нехта банан жарэ, а ў мяне і на хлеб не хапае.

Заводы і фабрыкі як былі «народнымі», так і засталіся. У акцыі ніхто ня верыць. Затое цягнуць болей, разумеюць, што дзяржава ўсё роўна ашукае і ніякім прыватнікам працоўны чалавек ня стане. Чэкі для прыватызацыі у Расеі — па 6000 рублёў на чалавека — справа ня толькі сьмешная, але і шкодная. Іх можна даць толькі немаўляткам або пэнсіянерам, рабацяг гэтым толькі пакрыўдзіш.

Ды і цяжка паверыць, што ўсё багацьце тае ж Расеі — яе нафта, і заводы, станкі і машыны, будынкі і збудаваньні — магчыма сёньня ацэньваць ў 60 млрд. рублёў. Грэх людзям ілгаць, ды яшчэ такім эканамічна цёмным, як савецкія.

Манапалістам усё ж засталася «дзяржава». Але спэкулянта можна пакрыўдзіць і нават пабіць. А аб ´яднань…
…а-гарэ-
…а гала-
…і раней
…3 гады
…нім за-
…, зараз —
…эдняй зар-
…ар сьпірту
…е каштуе недзе
…аркі. У нас гарэлка — даляр.

У дзяржапараце людзі, на жаль, ня з новым «мысьленьнем», як любіў казаць экс-прэзідэнт Гарбачоў, і нават не са старым. А, увогуле, здаецца, бяз усякага «мысьленьня». «Другі эшалон» толькі бярэ і бярэ ад улады, ля стырна якой знаходзіцца. «Першы эшалон», г. зн. партыя, за 70 гадоў наелася. Гэтыя — пакуль не.

Але калі нават абраць «новых абраньнікаў», прыняць законы і жыць па іх, раздаць усё пэўным людзям, навесьці парадак у льготах і падатках, нават калі пазбыцца злосьці, зайздрасьці, глупства і лянота, ні праз пяць, ні праз дзесяць гадоў «Вялікі жнівеньскі» рай мы не збудуем.

Гледзячы ў люстэрка, мы ня бачым на сваіх тварах жаданьня рызыкаваць, арганізоўваць, шукаць, ня ўбачым ні адзінай рыскі «прыватніка», мы ўбачым нікчэмнае «Дайце яшчэ! Вярніце тое, што было. Ня хочам галоснасьці, ня хочам катэджаў з басэйнамі! Хочам цьвёрдай упэўненасьці ў заўтрашнім дні, кошт якой — мінімум ежы, танная гарэлка і ніякіх думак аб чалавечых магчымасьцях...»

І толькі калі запаведзь «мне ніхто нічога не павінен, я сам, я здолею» — прымусіць ня спаць уначы, раніцой можна чакаць справы...

Разслабцеся і атрымайце задавальненьне ад свабоды. Хоць бы задавальненьне, калі практычную карысьць зь яе пакуль атрымаць цяжка.

Л. М.

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ БРЫГАДА

ГОРАДНЯ, ЛЕТА 1992 ГОДА

(Працяг. Пачатак на 1-й стар.)

— Як, на ваш погляд, адбываецца **гэтая рэформа! Відаць, даводзіцца сустракацца з шматлікімі цяжкасьцямі!**

— Усё ж мы яшчэ ў самым пачатку. Найперш зьмянілі паўсюдна сымболі: сьцягі, гэрб, шыльды. Зараз ня цяжка здагадацца, апынуўшыся ў нас, што знаходзішся ў беларускім войску. Скажу, што гэтаму пытаньню мы надаем шмат увагі, але гэта пакуль толькі пачатак.

Неаднаразова нас наведваў міністр Абароны і адчуваецца, што зацікаўленасьць да нашай брыгады сур ´ёзная. Мы адчуваем значную падтрымку, акрамя таго, ў самім працэсе фарміраваньня даводзіцца нешта зьмяняць, удасканальваць, як і ў любой новай справе. Усё гэта робім сумесна з нашым міністэрствам.

Праўда, ёсьць і складанасьці. Пакуль ня ўсё добра з жыльлём для афіцэраў. Гэта, бадай, самая цяжкая праблема, тым больш праца ў іх ня лёгкая, а грошай яны атрымліваюць ня шмат. Але зноў-такі адчуваем падтрымку нашага міністра.

— Сёньня шмат гаворыцца аб прыняцьці прысягі. Які настрой у вашых афіцэраў!

— Міністэрства Абароны аб ´явіла ўжо, што ў канцы года будзе прымацца прысяга, і зараз ёсьць час кожнаму афіцэру гэта асэнсаваць. Большасьць нашых афіцэраў ставяцца да гэтага станоўча і спадзяюся, што да сьнежня мы вызначымся. Вядома, па жаданьню, афіцэрам, якія не захочуць гэтага рабіць, будзе гарантавана магчымасьць адбыць у іншную рэспубліку, дзе яны пажадаюць працягваць службу. А той, хто не выявіць жаданьня застацца надалей у войску, зможа звольніцца і за ім будзе застаўлена права на атрыманьне пэнсіі. Я лічу, што сацыяльная абароненасьць афіцэраў будзе захавана.

— Ці пераводзяцца да вас у брыгаду афіцэры-беларусы, якія служылі за межамі нашай рэспублікі!

— Так, такія ёсьць. Мы прымаем іх на вольныя пасады.

— А як надалей вам бачыцца пэрспэктыва беларускага войска!

— У нашай вайсковай газэце «Во славу Родины» міністр Абароны Павел Паўлавіч Казлоўскі вельмі падрабязна выклаў канцэпцыю беларускага войска. Я цалкам падтрымліваю яго думку. Беларусь — самастойная дзяржава, і яна павінна мець сваё войска як адзін з важнейшых атрыбутаў гэтай дзяржаўнасьці. Войска павінна забясьпечыць тыя задачы, якія ставіць перад ёй дзяржава, па-другое, яно павінна быць суразмерна магчымасьцям гэтай дзяржавы. Разам з афіцэрамі нашай брыгады мы абмяркоўвалі гэту канцэпцыю і лічым яе вельмі разумнай.

— Ці даводзілася вам знаёміцца з гісторыяй беларускага войска!

— Абавязкова, тым больш гісторыяй я цікаўлюся даўно. Больш таго, ў нашай брыгадзе сярод жаўнераў і афіцэраў ужо праводзяцца заняткі па гісторыі Беларусі і яе войска. На жаль, мы амаль ня ведаем пакуль сваёй гісторыі, а шкада. Нам ёсьць чым ганарыцца і ёсьць што адраджаць.

— Аляксандр Аляксеявіч, скажыце, калі ласка, колькі слоў аб сабе.

— Нарадзіўся я пад Масквой, там служыў бацька, дарэчы, я нашчадны вайсковец. А карані мае паходзяць з Беларусі. Скончыў танкавае вучылішча ў Казані, затым вайсковую акадэмію бранятанкавых войскаў у Маскве. Маю жонку і двух дзяцей. З 1979 года служу ў Горадні і да гэтага часу нікуды адсюль не ад ´язджаў.

Гутарыў М. КАРНЕВІЧ.

РЭФЛЕКСІІ

«ДЗЯДЗЕЧКА, ВЫ — САВЕЦКІ?»

Нядаўна, на днях сучаснай беларускай драматургіі, пісьменьнік Лявон Караічаў распавядаў цікавую гісторыю. Неяк адпачываў ён на курорце «Златы пяскі» ў Балгарыі. Побач зь ім таксама адпачывала маладая сям 'я зь дзевяцігадовай дзяўчынкай зь Нямеччыны. Дзяўчо зацікавілася суседам і, каб завесьці знаёмства, зьвярнулася да Лявона на ангельскай мове. Той адмоўна патрос галавою, тады яна паспрабавала наладзіць кантакт на мове французаў. Марна. А калі шаноўны спадар выявіў няведаньне й нямецкай, то абуранае малое заявіла: «Дзядзечка, вы — савецкі?»

Успомніўся гэты выпадак, калі ў аўдыторыі Гарадзенскага мэдычнага вучылішча адна з навучэнак заявіла: «Ня буду вывучаць родную мову, хоць я і 100-працэнтная беларуска. Калі што, дык ад 'еду ў Расею». Такія заявы з боку юнакоў і дзяўчат можна пачуць дзе і калі хочаш. Пераконваць іх няма сэнсу. Адно хочацца ім нагадаць: чалавек, які ня мае жаданьня ведаць сваю мову, бадай ня здолее добра ведаць іншую, тым болей некалькі замежных моў.

Г. А.

* * *

У Горадні пачаў дзейнічаць завочны філіял Маскоўскага каледжа каталіцкай тэалёгіі сьв. Фамы Аквінскага.

Каледж зьяўляецца багаслоцскай сярэдняй навучальнай установай і ствараецца з мэтай паглыбленага вывучэньня асноў рэлігійнай філязофіі, багаслоўя, асноў хрысьціянскай веры і маральнасьці, а таксама гісторыі царквы, яе гамадзкага вучэньня. Каледж паглыбляе багаслоўскія веды, а таксама рыхтуе выкладчыкаў закону божага, рэлігіязнаўства і сацыяльных работнікаў. Курс, пройдзены ў каледжы, можа служыць падставай для далейшай духоўнай адукацыі. Навучаньне ў каледжы разьлічана на тры гады. У працэсе навучаньня слухачы каледжа здаюць залікі, іспыты, выконваюць рэфераты. Па сканчэньню курсу выпускнікі атрымліваюць дыплём аб атрыманьні багаслоўскай адукацыі, і маюць права зьвярнуцца да біскупа для атрыманьня кананічнай місіі ў галіне выкладаньня закону Божага і рэлігіязнаўства ў пачатковых і сярэдніх навучальных установах і на курсах катэхізацыі.

У каледж могуць быць залічаны як рыма-каталікі, так і грэка-каталікі, а таксама на адпаведных умовах й некаталікі.

Прыём у каледж працягваецца. За даведкамі па афармленьню дакументаў зьвяртацца па тэлефонах: 31-24-50, 31-14-77.

Выкладчык каледжа В. ДАНІЛАЎ.

Бел-чырвона-белы сьцяг над Барсэлёнай — у гонар гарадзенца Кастуся Лукашыка

У самы першы дзень алімпійскіх гульняў над Барсэлёнай вышэй за іншыя залунаў беларускі Бел-чырвона-белы сьцяг. Можа, так высока і перад усім сьветам, ён залунаў упершыню, і, напэўна, мільёны людзей спазналі, што ён належыць Беларусі.

Сьцяг быў узьняты ў гонар чэмпіёна па кулявой стральбе, шаснаццацігадовага спартоўца з Горадні — Кастуся Лукашыка. Сёньня Кастусь — госьць «Пагоні».

— Косьця, што ты адчуваў ў той момант, калі вышэй за іншыя ўзьняўся сьцяг Беларусі і над усім стадыёнам гучаў наш гімн!

— Ой, ведаеце, гэта цяжка пераказаць словамі. Раней я выйграваў чэмпіянат Сьвету, Эўропы, і неаднаразова ўздымаўся сьцяг Савецкага Саюза. Але, калі на гэты раз залунаў беларускі, я адчуў, што ўсё тое, што было раней, нічога не варта ў параўнаньні з гэтым момантам. Мне настолькі было прыемна, што беларускі сьцяг вышэй за ўсе... мне цяжка перадаць вам гэта словамі. Я вельмі хваляваўся, як ніколі раней у жыцьці. І калі ў час цырымоніі ўзнагароджваньня яшчэ гучаў і наш гімн, я, сапраўды, ня чуў пад сабою ног.

— А ці не адчуваў ты, што знаходзішся ў Беларускай камандзе, ці ўсё было агульным, як і раней!

— Так, сапраўды, ад самага пачатку я, як і ўсе спартоўцы з Беларусі, адчуў, што знаходжуся ў сваёй камандзе, беларускай. З намі ўвесь час паўсюдна было беларускае кіраўніцтва, якое турбавалася аб нас, дапамагала. Адразу ў першы дзень нас усіх сабралі разам, пазнаёмілі, падарылі на памяць беларускія гадзіньнікі. Па-сапраўднаму адчуваўся клопат і дапамога ў патрэбную хвіліну. Папраўдзе 'я нават не чакаў такога, бо добра памятаю, як гэта было раней. Ды і, ўвогуле, увесь час сярод сваіх суайчыньнікаў у чужой краіне чулася лягчэй.

— Як табе падалося, ці ведаюць людзі за мяжой пра Беларусь!

— Думаю, так. Бо адразу пасьля перамогі да мяне падыходзілі журналісты і пыталіся, адкуль я. І шмат зь іх, адчувалася, добра ведалі не толькі Беларусь, але нават і нашу Горадню.

Праўда, мне зусім было незразумела, калі па маскоўскаму тэлебачаньню казалі, што я зь Менска.

— Дарэчы, а што найбольш цікавіла замежных журналістаў!

— Як ня дзіўна, маё асабістае жыцьцё, сям 'я, бацькі, колькі часу я займаюся спортам.

— А з афіцыйных асобаў з кім-небудзь даводзілася сустракацца!

— Першых пяцёх пераможцаў запрасілі на сустрэчу з Хуанам Антоніа Самаранчам, прэзідэнтам МАК. Звычайны чалавек, невысокага росту, прыемны і жыцьцярадасны, пакінуў аб сабе вельмі добрыя ўражаньні. Да таго ж я атрымаў ад яго добрыя прэзэнты.

— Косьця, табе давялося пабыць у асяродку самых вядомых спартоўцаў сьвету. Якія ўражаньні засталіся ад зносін з гэтымі людзьмі!

— Яны звычайныя людзі. Нягледзячы нават на тое, што шмат хто зь іх двух- ці трохкратныя алімпійскія чэмпіёны, размаўляюць з табой, як чалавек з чалавекам, без усялякай фанабэрыі. У гэтым сэнсе ў іх шмат чаму можна павучыцца. На жаль, я дрэнна валодаю ангельскай моваю.

— У свае шаснаццаць гадоў ты паспытаў шчасьця вялікай перамогі, цябе ведаюць ня толькі ў Беларусі, табой ганарыліся твае суайчыньнікі, калі ты стаў алімпійскім чэмпіёнам. А як ты сам ставішся да гэтай славы!

— Я ўсё разумею, але, з другога боку, яшчэ не магу ўсё гэта асэнсаваць. Ведаю пакуль толькі адно: нічога дрэннага, здаецца, гэтым не нарабіў. Ды яшчэ і ў Барсэлёне мне казалі, што разуменьне не прыйдзе праз пэўны час. Пакуль мне сапраўды цяжка ва ўсім гэтым разабрацца.

— Дахаты ты вярнуўся ў добрым настроі!

— Не зусім так. Я апынуўся ў Горадні ўжо другога жніўня, хоць Алімпіяда скончылася аж дзевятага. Папросту, калі я выступіў, маскоўскі трэнер, ён быў і старэйшым трэнерам СНД па кулявой стральбе, пасьпяшыў хутчэй мяне адправіць, хоць у штабе нашай каманды былі не супраць, каб я прысутнічаў і на закрыцьці Алімпіяды. Дарэчы, маскоўскія трэнеры заўсёды так ставіліся да нас. І самае крыўднае, што сваіх масквічоў, якія не занялі ніякіх прызавых месцаў, заставілі там да канца. А ў маскоўскім самалёце яшчэ назвалі спэкулянтам, бо кайстра вялікая была.

— Косьця, а як праходзілі самі спаборніцтвы. Дарэчы, па маскоўскім тэлебачаньні не аднойчы даводзілася чуць, што не ўсюды было кампэтэнтнае судзейства!

— Што датычыць судзьдзяў, то я не паспытаў на сабе іх некампэтэнтнасьць, бо нашы стрэлы цалкам кантралявала электроніка. Зрабіў стрэл, і адразу на экране зьяўляецца вынік.

Іншае, што мне давялося зьведаць — перш за ўсё, барацьбу з самім сабою. Я настолькі хваляваўся, што нават не вельмі добра памятаю, як гэта ўсё адбывалася. Такога напружаньня не адчуваў яшчэ ніколі. Рашаючым стрэлам быў апошні, мне ўжо «дыхалі у сьпіну», я гэта добра адчуваў, а тут яшчэ побач шведскі спартовец так штучна раскашляўся, ды яшчэ так зацяжна... Псіхалягічна я спустошыўся зусім, праўда, задавальненьне ад зробленага было непараўнальным.

— А якімі былі ўмовы, каб адпачыць, узнавіць свае сілы!

— Усе ўдзельнікі Алімпіяды жылі ў асобным гарадку, побач з морам. Дарэчы, трапіць туды можна было толькі з спецыяльным пропускам. Умовы былі добрыя, як і заўсёды, калі бываеш за мяжой. Вельмі спадабалася сталоўка, у якой мы харчаваліся бясплатна. Яна працавала круглыя суткі. Пра стравы я ўжо і не ўзгадваю, бо там было усё, што, відаць, толькі магчыма прыдумаць.

Адзінае, у штабе каманды СНД нас адразу папярэдзілі, калі мы выходзім у горад, каб здымалі апазнавальныя карткі, бо быццам, тэлефанавалі тэрарысты і пагражалі. Я, на шчасьце, ні з чым падобным нідзе там не сустракаўся.

— А якія ўражаньні засталіся ад Іспаніі, Каталёніі, Барсэлёны, ад тамтэйшых людзей!

— Дзіўная краіна. Там усё напоўнена нейкай нязвыклай рамантычнасьцю. Асабліва запомню горад, па якім ходзіш, любуешся, а перадаць яго прыгажосьць не хапае слоў.

Самі іспанцы вясёлыя, добрыя людзі. Мне асабліва было цікава назіраць за маімі аднагодкамі. Яны такія свабодныя, могуць жыць, як хочуць, і самае цікавае, што пры гэтым жывуць, як нармальныя людзі, не вытвараючы ніякіх дзівацтваў.

— Табе не хацелася застацца ў гэтай краіне!

— Не, жыць я ўсё ж хачу дома.

— Косьця, а што табе даражэй: твой мэдаль, ці тое, што ты пабачыў Алімпіяду!

— Мэдаль гэты мне вельмі дарагі, але тое, што я там бачыў, застанецца ў памяці назаўсёды. Гэта было сапраўднае чалавечае сьвята, дзеля якога і жыць сапраўды варта.

М. КАРНЕВІЧ.

ПОЛЬСКІЯ НАВІНЫ

ПАЛОМНІЦТВА

Адбылося першае паломніцтва моладзі з Уроцлава да Вострае Брамы ў Вільні. Перакрочыўшы мяжу ў Кузьніцы-Брузгох, 200-асабовая група моладзі прайшла са сьпевамі й малітвамі цераз Горадню. Паломнікі несьлі плякаты, у тым ліку й на беларускай мове. Пакланіўшыся ў Вільні абразу сьвятое Маці Боскай Вострабрамскай, моладзь узяла ўдзел у набажэнстве ў касьцёле сьв. Казіміра — патрона Вялікага Княства Літоўскага.

ВАЙСКОВЫЯ «ПЭНАТЫ»

Прэзідэнт Польшчы сп. Л. Валэнса наведаў пад Варшавай школу пад 'афіцэраў Войска Польскага, дзе ў палове 60-х гадоў ён навучаўся на вайсковага тэлеграфіста й здаў іспыты на 1-ю клясу. Прэзідэнт паказаў, што яшчэ не забыўся, як трэба працаваць з радыёключом. Ён таксама папалуднаваў з жаўнерамі й афіцэрамі ў гарнізоннае сталоўцы.

У ЯГЭЛЁНСКІМ УНІВЭРСІТЭЦЕ

У сёлетнім навучальным годзе студэнты Ягэлёнскага унівэрсітэта, які скончыў Фр. Скарына, маюць плаціць за вучобу. На першым курсе — 250 тысячаў злотых, на астатніх — па 200 тысяч. І танна, і добра.

ПРАДАЎЦЫ-АШУКАНЦЫ

Нядаўна польскімі кантралёрамі былі спраўджаны 1280 харчовых крамаў. У 1155 зь іх кантралёраў аблічылі, або больш як у 90 працэнтах выпадкаў. У кожнай дзясятай краме былі завышаныя цэны. Часта дата вырабу заклейвалася зграбнымі налепкамі з цаной, пакольку тэрмін ужываньня прадуктаў ужо скончыўся. Аказваецца, падманваюць ня толькі ў нас.

ПРЭЗІДЭНТ НА РАДЫЁ

Прэзідэнт Л. Валэнса наведаў рэдакцыю папулярнай праграмы «Лета з радыё». Слухачы мелі магчымасьць задаць яму пытаньні на тэмы дня й атрымаць адразу ў эфіры адказ. У сувязі з хваляй страйкаў, якія апанавалі краіну, прэзідэнт заклікаў суграмадзянаў да большай адказнасьці за Польшчу. Для Л. Валэнсы была выканана песьня «Чырвоных гітараў». Як заўважылі журналісты, сьпевы яму спадабаліся, але не зусім адпавядаў колер гітараў, бо прэзідэнт нагадаў аб тым, што Польшча яшчэ не надта аддалілася ад камунізму.

КРОЎ — ХВОРЫМ ДЗЕЦЯМ

Польшчу наведаў прэзідэнт міжнароднай арганізацыі Чырвонага Крыжа сп. К. Самаруга. Ён наведаў некалькі польскіх шпіталяў. Перад ад 'ездам прэзідэнт здаў 400 грамаў крыві для патрэбаў дзяцей, хворых на СНІД.

Падрыхтаваў Сяргей АСТРАВЕЦ.

СНІД, АЗОН І «КІТАЙСКІ АГУРОК»

Нядаўна сродкі інфармацыі Захаду паведамілі сэнсацыйную навіну: «чума XX стагодзьдзя» пачынае адступаць ад узьдзеяньня на яе азонам. Да такой высновы прыйшлі навукоўцы мэдыцынскага Цэнтру вэтэранаў Сан-Францыска. Азон, які лекары ўводзілі хворым праз страўнік, значна зьменшаў колькасьць віруса ў крыві, грунтоўна стымуляваў абарончыя сілы арганізму.

Ці гэта напраўду так! Я вырашыў распытаць загадчыцу лябараторыі па СНІДу эпідэмстанцыі ў Горадні Г. У. Косаву.

Так, пагаджаецца спадарыня Косава, азон эфэктыўна ўзьдзейнічае на імунныя сілы арганізма, але назваць гэта адкрыцьцём нельга, бо яшчэ ў часы першай сусьветнай вайны азон выкарыстоўваўся як лек. Куды сучасьней дый спрыяльней хвораму выкарыстоўваць корань Джы-эльнью, гэтак званага «кітайскага агурка». Ён, як і азон, зьнішчае клеткі, хворыя на СНІД. Заўважу, што два гэтыя лекі даюць пазітыўны вынік толькі тады, калі сама хвароба ў чалавека толькі пачынаецца, і ў арганізме яшчэ невялічкая колькасьць хворых клетак.

У зацягнутым перыядзе лекаваць азонам ці Джы-эль-нью няма сэнсу, яны заб 'юць арганізм чалавека.

Есьць яшчэ й лек рэтравір, але ж і яго працяглы час скарыстоўваць няма магчымасьці: ён таксічны й пасьля шматразовых ужываньняў таксама мае адмоўны эфэкт.

— Гэта што датычыць лекаў, а якія абставіны зь «бядой стагодзьдзя» ў нашай вобласьці!

— Скажу шчыра: тое, што адбываецца ў нас у Горадні, мала радуе лекараў. Як бачыце, паводле апошніх зьвестак значна ўзрос лік інфікаваных СНІДам у суседняй Польшчы. Няма патрэбы распавядаць пра наш славуты «камэрцыйны турызм», мэдыкаў вельмі гэта непакоіць. Тым болей, што Польшча яшчэ і вельмі наркатызавана, а гэта, як кажуць, «зона павышанай рызыкі». Намі ў вобласьці выяўлены ўсе, хто падпадае пад ўзьдзеяньне гэтай «зоны». Сёньня па вобласьці на ўліку знаходзяцца 146 наркаманаў, зь іх 47-у Горадні, і 120 гомасэксуалістаў.

— Што ў нас робіцца ў накірунку прафіляктыкі!

— З усімі выяўленымі «зоны» вядуцца тлумачальныя размовы, яны стала назіраюцца. На жаль, тут мы самотныя. З боку праваахоўных установ няма падтрымкі. Бо менавіта міліцыя лепей ведае ўсе месцы, дзе зьбіраюцца тыя, хто хворы ў сэнсе фізічных адхіленьняў.

— Кажуць, што і ў вобласьці ёсьць інфікаваныя!

— Не, такіх пакуль што ня выяўлена.

А чуткі, як заўжды, маюць пад сабою глебу. Да нас у горад павінна была пераехаць інфікаваная сям 'я зь Веткаўскага раёна, але гэтага не адбылося, сям 'я атрымала кватэру ў Гомлі.

Распытваў Г. АСТРОЎСКІ.

«Нас можа ўратаваць толькі нацыянальная воля да паратунку»

19 і 20 жніўня ў Маладзечне адбывалася міжнародная навуковая канфэрэнцыя «Фарміраваньне і развіцьцё нацыянальнай самасьвядомасьці беларусаў». Яе ладзілі Беларускі дзяржаўны унівэрсітэт, Маладзечанскі гарвыканкам, Міжнародная асацыяцыя беларусістаў, Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і Нацыянальны навукова-асьветны цэнтр імя Ф. Скарыны. Дабрадзеямі канфэрэнцыі выступілі Беларускі інстытут навукі і мастацтва ў Нью-Ёрку, Маладзечанскі Бізнэс-Цэнтр, Міжнародная школа беларускай мовы, літаратуры і культуры, Радашковіцкі завод мастацкай кэрамікі.

НА пачатку работы навуковага форуму прэзідэнт міжнароднай асацыяцыі беларусістаў Адам Мальдзіс узнагародзіў памятным мэдалём асацыяцыі, на якім выбіта выява сьвятой Эўфрасіньні Полацкай, сямнаццаць самых актыўных дзеячоў беларускага адраджэнцкага руху. Першы мэдаль быў уручаны амбасадору Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь Альжбэце Смулковай. Узнагароды таксама атрымалі прафэсар Зальцбургскага унівэрсітэта Гэрман Бідэр, доктар Джым Дзінглі з Вялікабрытаніі, доктар Янка Запруднік зь Нью-Ёрку, добра вядомы доктар філялягічных навук з Масквы Аляксей Каўка, паэт Ніл Гілевіч, пісьменьнік Васіль Быкаў, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Яўген Вайтовіч, амбасадор нашай рэспублікі ў ЗША Генадзь Бураўкін, гісторык Мікола Ермаловіч і шэраг іншых.

Навукоўцаў і журналістаў прывітаў сьвятар маладзечанскай царквы Іяан Міцько, які павіншаваў усіх са сьвятам Прэабражэньня Гасподня. Прэабражэньне — гэта зьмяненьне, сказаў духоўны айцец. Трэба зьмяніць наш скажоны твар на той, што некалі падараваў нам Бог, на чысты твар беларускага чалавека.

Распачынаў канфэрэнцыю Адам Мальдзіс. Стан нашай дзяржавы сярод незалежных дзяржаў бадай самы хісткі, таму што трымаецца на расплывістым фундамэнце, якім зьяўляецца нацыянальная самасьвядомасьць, адзначыў прамоўца. Статыстычныя зьвесткі і сацыялягічныя апытаньні сьведчаць, што больш паловы беларусаў ня ведаюць роднай мовы, а ў сталіцы на ёй гавораць ня больш 30% насельніцтва. Некалькі статутаў яўнай і захаванай дэнацыяналізацыі з боку суседзяў прывялі да таго,

ШТО 74% АПЫТАНЫХ БЕЛАРУСАЎ НЕ МАГЛІ ВЫКАЗАЦЦА, ШТО ДЛЯ ІХ ЛЕПЕЙ — БЕЛАРУСІЗАЦЫЯ ЦІ ПОЎНАЯ РУСІФІКАЦЫЯ.

Ні ў адной цывілізаванай дзяржаве не засталіся б беспакаранымі заявы аб тым, што «в Беларуси идея национального государства просто абсурдна, ибо в основе ее заложена несуществующая нация». Гэта цытата зь «Витебского курьера». Наўрад ці ў якой іншай дзяржаве дазволілі б так зьдзеквацца зь беларускай нацыянальнай сымволікі, як гэта робіць газэта «Мы и время».

Ня трэба абвінавачваць нас у тым, што беларусы заклікаюць да беларусізацыі рускіх, украінцаў і іншых. Усе яны маюць права на адраджэньне і разьвіцьцё нацыянальнай самасьвядомасьці і культуры. Больш таго, як пісаў у 1919 годзе Янка Купала, «толькі свабодны беларус у сваёй дзяржаве куды прыхільней ставіцца да людзей іншых нацыянальнасьцей, чым беларус, падняволены чужынцам». Але калі мы не адродзімся, то наша тысячагадовая дзяржава будзе падзелена паміж суседзямі ці распадзецца на шэраг утварэньняў на яцьвяжскім, дрыгавіцкім і прыдняпроўскім узроўні.

Фарміраваньне нацыянальнай сьвядомасьці — найперш абавязак дзяржавы, калі ў ёй жыве інстынкт самазахаваньня. Але выконваць гэтую функцыю яна будзе тады, калі яе апарат будзе складацца з нацыянальна сьвядомых, адданых свайму народу кадраў. У Менску сярод кіруючых кадраў амаль паўсюдна пераважаюць расейцы, як дарэчы, і ў іншых гарадох. Якое выйсьце? Толькі ня ў прымусе, а ў пасьлядоўным маральным і матэрыяльным заахвочваньні кіраўнікоў, як і прадугледжана Законам. Зь іншага боку, мы ўскладаем на сілу закона празьмерна вялікія надзеі, бачым у ім панацэю ад усіх нацыянальных бядотаў. Таму і не спрацоўваюць гэтыя самыя законы, што дзяржава слаба зьвязана з кожным яе грамадзянінам. Урадавая беларусізацыя павінна дапаўняцца нацыянальнай ідэнтыфікацыяй кожнага індывідуума, выхаваньнем у яго ў сям'і, у школе пачуцьця нацыянальнай годнасьці, гонару за свой народ, павагі да свайго, а праз гэта і да другіх народаў. Вялікую дапамогу павінны аказаць хрысьціянскія храмы, дзе беларус усё яшчэ выбірае паміж расейскай і польскай мовамі. Вельмі важна не забыцца і на эканоміку, у якой проста неабходна існаваньне выразных нацыянальных прыярытэтаў.

АДНО З ГАЛОЎНЫХ ПАТРАБАВАНЬНЯЎ ЧАСУ — СТВАРЭНЬНЕ СВАІХ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ ІДЭЯЛАЎ, ЗАСНАВАНЫХ НА НАШЫХ ГІСТАРЫЧНЫХ МІФАХ І РЭАЛЬНАЙ ГІСТОРЫІ.

ЯК заўжды мудрыя думкі выказаў народны пісьменьнік Беларусі Васіль Быкаў. Звыш сямідзесяці гадоў нас палохалі нацыяналізмам, утойваючы тое, што нацыяналізм, як і касмапалітызм і патрыятызм, мае канкрэтны гістарычны сэнс і на кожным этапе разьвіцьця набывае пэўнае канкрэтна-палітычнае напаўненьне і з банальнага заганка — лаянкавага ператвараецца ў сваю працілегласьць. Разумны, памяркоўны нацыяналізм стаў для многіх этнасаў азінай радыкальнай процівагай апантанаму імпэрыялізму, зрабіўся хай сабе ня самым дасканалым спосабам выжываньня. Закладзены некалі ў падмурак стабільнасьці эўрапэйскай дэмакратыі, ён зноў выкліканы да жыцьця прыроджаным інстынктам самазахаваньня, засьведчыўшы гэтым унівэрсальны мэтад паяднаньня дзьвух сучасных ідэй — нацыянальнай і дэмакратычнай. Без разумнага ўсталяваньня дзяржаўнасьці ня можа быць справядліва арганізаванай дэмакратыі, а без дэмакратыі ўсе прыгожа дэкляраваныя правы чалавека робяцца пустой паперкай.

У ідэяле людзі павінны жыць сваёй этнічнай сям'ёй на сваёй гістарычнай зямлі. Калі ж тое недасяжна, дык ад карэннага народа і яго палітыкаў патрабуецца надзвычайная далікатнасьць, гранічная талерантнасьць у дачыненьні да іншых эмігрантаў, нацыянальных меньшасьцяў і асабліва суседзяў. Вось чаму у наш цяжкі час трэба праявіць мудрую паблажлівасьць да некаторых, хоць бы і яўных, хібаў гісторыі. Нам бязьмежна шкада калыскі нашай гісторыі Вільні, але трэба памятаць, што не па нашай віне і не па віне літоўскага народа яна стала сталіцай суседняй дзяржавы. Патрэбна разумець, што абвастрэньне праблемы беларуска-літоўскага памежжа сыходзіць ня зь Літвы і ня зь Беларусі, а яна ёсьць часткай плянаў, распрацаваных у ведамствах Пуга-Кручкова і кінутых для рэалізацыі іхнім памагатым зь Беларусі. З намі гэта не атрымалася, але затое атрымалася ў Прыднястроўі, на Каўказе, часткова ў Прыбалтыцы. Нацыянальны рух для людзей, якія да гэтага часу імкнуцца бязьмежна ўладарыць і кіраваць, — самая яўная перашкода. Ці маем мы сілу? Безумоўна, наша сіла пралягае ў сістэме іншых каардынатаў, чым тыя, якой валодаюць зубатыя ворагі Беларушчыны. Як ня дзіўна, нашая сіла, як і 100, і 200 гадоў таму — у мове. Мова — наша новая ахвяра і наш новы гэрой адначасна. Нават аганізуючы, яна жывіць нашу самасьвядомасьць, не дае канчаткова загінуць нацыі і культуры, дорыць надзею на дзяржаўную сувэрэннасьць, безь якой немагчыма жыцьцё як нацыі ў цэлым, так і кожнага грамадзяніна паасобку.

ЦЯПЕР УЖО ВІДАЦЬ ПЭЎНА, ШТО ПЕРАМОГА БЕЛАРУСКАЙ СПРАВЫ МАГЧЫМА ТОЛЬКІ ВЫСІЛКАМІ ЎСЯГО НАРОДУ. ПАТРЭБНА ЗЬЯДНАНАЯ, МЭТАНАКІРАВАНАЯ, ДЗЕЙСНАЯ ПАЛІТЫЧНАЯ ВОЛЯ НАЦЫІ.

ПРЭЗІДЭНТ нацыянальнай асацыяцыі беларусістаў, доктар філязофскіх навук Уладзімір Конан гаварыў аб спалучэньні мінуўшчыны Беларусі зь яе будучыняй, закрануў асноўныя прынцыпы беларускай нацыянальнай ідэі. Беларусь ад дзесятага стагодзьдзя і да гэтага часу зьяўляецца полем змаганьня двух кірункаў эўрапэйскай культуры — заходняга і ўсходняга. Граніца абодвух уплываў падзяляе славянства на два станы, праходзіць праз Беларусь, Украіну і хаваецца ў Балтыйскіх раёнах. Дзесяцігадовае ваганьне сьведчыць аб тым, што беларусы, як і украінцы, і балтыйскія славяне, не маглі далучыцца ні да аднаго, ні да другога кірунку. Мы, беларусы, не зрабіліся народам усхода, але і не прынялі заходня-эўрапейскай культуры. Беларуская нацыянальная ідэя, як казаў некалі паэта Ігнат Канчэўскі, гэта адмаўленьне крайніх мэсыянэрскіх формаў усходняга візантызму, пад якім разумелася ўнітарнасьць грамадзка-палітычнага ладу жыцьця, нецярпімасьць да іншадумства, канцэнтрацыя ўлады ў адных руках, абшчыннасьць і слабое выяўленьне асабістасьці, татальны экспансіянізм, і ў заходняга індывідуалізму, бо ў ім прыхавана тэндэнцыя да захопу пад сваю зону ўплыва слабейшых або аслабленых народаў і іх асіміляцыя. Яна мае на ўвазе сінтэз лепшых бакоў гэтых двух культурна-гістарычных тыпаў, на аснове самабытных нацыянальных формаў грамадзкага жыцьця і нацыянальнай культуры. Сутнасьць беларускай мэнтальнасьці — гэта непрыйманьне раз і назаўсёды вызначаных аб'ектаў і дэгуманізаваных ідэй накшталт сацыялізму і камунізму.

У ВЫНІКУ ДВУХСОТГАДОВАГА ПАНАВАНЬНЯ РАСЕЙСКАЙ ІМПЭРСКАЙ ІДЭАЛЕГІІ ПОЎНАСЬЦЮ РАЗБУРАНЫ АРХЭТЫПЫ БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ МЭНТАЛЬНАСЬЦІ, І ЯК СІМВАЛЫ — РОДНАЯ МОВА, АЎТЭНТЫЧНЫ ФАЛЬКЛЁР, НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЛАД ЖЫЦЬЦЯ.

Сёньня гэтыя крыніцы нацыянальнага адраджэньня жывуць у разбуранай калектывізацыяй вёсцы і на ўзроўні беларускай нацыянальнай эліты. Узьнікае рэальная пагроза нацыянальнага нябыту беларусаў і падмены гэтага самабытнага народы хімерным этнасам, а беларускай мовы — жаргонам расейскага языка.

ВЕЛЬМІ нечакана і нязвыкла для многіх выказаўся доктар навук Янка Запруднік, які прыехаў на канфэрэнцыю зь Нью-Ёрку. Сёньня, калі мы гаворым пра нацыянальнае адраджэньне, пра адбудову нацыі, сказаў прамоўца, вельмі важна вызначыць само паняцьце беларускасьці, паколькі паняцьце гэтае было катастрафічна звужана да паняцьця сялянскасьці, мужыцкасьці, вясковасьці. Звужанасьць гэтага ўяўленьня пра беларускасьць стала сацыялягічнай перашкодай на шляху да нацыянальнага адраджэньня, да усьведамленьня сябе як паўнавартаснага нацыянальнага арганізму. На беларускую мінуўшчыну ня ўсе яшчэ глядзяць інтэлектуальна разьняволеным зрокам. Сёньня, калі мы дачакаліся магчымасьці свабодна азірацца на сваю гісторыю, калі ад духоўнага адраджэньня залежыць у большай меры, чым мы думаем, адраджэньне эканамічнае, нам асабліва важна ставіць пытаньне пра ролю вышэйшых і сярэдніх пластоў на Беларусі, ролю дваранства і шляхты ў беларускім нацыянальным адраджэньні. Трэба вызваліцца ад догмаў і шаблёнаў у сваім разуменьні працэсаў станаўленьня і разьвіцьця беларускага этнасу.

Шмат хто з нас глядзіць на нашу мінуўшчыну праз прызму раньнекупалаўскіх беларусаў, што ідуць агромістай грамадой са сваёй крыўдай на худых плячах. Пра літаратуру канца XIX — пачатку XX ст. лічаць, што яна ад мужыка, пра мужыка і для мужыка.

У НАШЫХ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ ІНТАРЭСАХ СЕНЬНЯ УСТАНАВІЦЬ ЯК МАГА ШЫРЭЙШУЮ ГІСТАРЫЧНУЮ ПАНАРАМУ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДЗТВА МІНУЛЫХ СТАГОДЗЬДЗЯЎ. КАЛІ МЫ БУДЗЕМ ГЛЯДЗЕЦЬ НА БЕЛАРУСАЎ XIX — ПАЧАТКУ XX СТ. ЯК НА ВЫКЛЮЧНА ПЛЯБЕЙСКУЮ НАЦЫЮ, ДЫК МЫ НЕ ЗРАЗУМЕЕМ СВАЕЙ ІДЭЯЛЕГІІ У СЕНЬНЯШНІХ НОВЫХ АБСТАВІНАХ.

Мы ня будзем ведаць усіх вытокаў сучаснай беларускай дзяржаўнасьці, а ведаць іх вельмі важна і дзеля навуковай грунтоўнасьці, і дзеля псіхалягічна-палітычных меркаваньняў. І апошняе важна ў тым сэнсе, што на беларускую дзяржаву нехта глядзіць усё яшчэ як на байструка гісторыі, як на нейкую анамалію сацыяльнай прыроды. Вось чаму зараз трэба ставіць пытаньне, ці была якая-небудзь роля беларускага дваранства ў зацяжным працэсе станаўленьня беларускай дзяржаўнасьці. Няхай не бянтэжыць той факт, што беларускія дваране XIX — пачатку XX ст. не выглядаюць беларусамі, калі мераць іх сёньняшнімі меркамі.

У падыходзе да гістарычных постацяў патрэбна сьветаглядная тэлерантнасьць і разуменьне, што кожная эпоха, кожны пэрыяд мае свае асаблівасьці. Мяшчане акадэмік Яўхім Карскі і этнограф Аляксей Сапуноў, дваране памешчыкі Аляксандр Ельскі і Раман Скірмунт, князь Іеранім Друцкі-Любецкі, як і шмат іншых дваранскіх родаў на Беларусі, пры ўсіх іхніх сьветаглядных і палітычных асаблівасьцях, унесьлі свой уклад у тую Беларусь, якую мы бачым перад сабой сёньня. Беларуская гістарычная навука і грамадзкая псыхалёгія вымагаюць адпаведнай сацыялягічнай статыстыкі беларускага руху апошніх 150 гадоў і грунтоўнага асэнсаваньня гэтай статыстыкі. Гэта патрэбна, каб паглядзець, прадстаўнікі якіх сацыяльных пластоў укладалі цэглы ў падмурак той будыніны, якую мы завём сувэрэннай Рэспублікай Беларусь. Такая статыстыка, належна пракаментаваная, адчыніла б шмат каму вочы на беларушчыну ва ўсёй яе сацыяльна-культурнай шматграннасьці, каб беларушчына перастала быць для іх мужыцкай, лапцюжнай, ад якой яны адварочваюцца ў сваім комплексе ніжэйшасьці.

У АДНЫМ ТОЛЬКІ СЛОВЕ МОЖНА ВЫКАЗАЦЬ УСЮ ГЛЫБІНЮ Й ДРАМАТЫЗМ НАЦЫЯНАЛЬНАГА ЗАНЯПАДУ БЕЛАРУСАЎ, І СЛОВА ТАКОЕ — «ЗАПАДНОРУСИЗМ», —

пачаў менавіта так сваё выступленьне доктар філялёгіі з масквы Аляксей Каўка. «Заходнорусизм» ёсьць тым палітычным і духоўным жабрацтвам, торбаю жабрацкай на шыі, якую змушаны і ў пэўнай ступені прывучаны цягаць беларус. Прадстаўнікі гэтай ідэйна-тэарэтычнай школы паставілі сваёй мэтай давесьці, што Беларусь не зьяўляецца «обречённым» краем, па сваёй гістарычнай нацыянальнай прыродзе, а ёсьць западнарускай часткай Расеі. «Западнорусизм» застаецца змрочным фактам і недарэчным фактарам беларускага жыцьця, своеасаблівым комплексам непаўнацэннасьці беларуса перад «старэйшым» братам-вялікарусам, перад расейскай моваю, расейскаю культурай. Канчатковая мэта яго — палітычнае, эканамічнае, культурнае, моўнае зьліцьцё беларусаў з расейцамі, ў адным выпадку, праз збаўленьне беларусаў ад польска-каталіцкай сапсаванасьці, у другім — праз паўсюдную няспынную інтэрнацыяналізацыю (фактычна — праз русіфікацыю).

У сувязі з гэтым паўстае важная праблема — праблема беларускай інтэлігенцыі на Беларусі, якую ў асноўным можна назваць «кадрами с высшим образованием северо-западной части СССР».

АСІМІЛЯТЫЎНАЯ МАШЫНА ТАК БЫЛА ПРЫЛАДЖАНА І ТАК ПРАЦУЕ ПА СЕНЬНЯШНІ ДЗЕНЬ, КАБ ВЫТВАРЫЦЬ «КАДРЫ, ПРОИЗВОДИТЕЛЯ, ИНФОРМАТОРА, РЕШИТЕЛЬНОГО ПРОТИВНИКА», АЛЕ НІ Ў ЯКІМ РАЗЕ — ДУХОЎНАГА ЧАЛАВЕКА, ДУХОЎНАСЬЦЬ ЯКОГА ПРАЯЎЛЯЕЦЦА ПЕРШ ЗА ЎСЕ ПРАЗ АДДАНАСЬЦЬ ДА СВАЕЙ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ, ДА СВАЕЙ ГЛЕБЫ І ПЕРАДУСІМ — ДА МАЦЯРЫНСКАЕ МОВЫ.

У ДАЧЫНЕНЬНІ да гэтага вельмі балючую праблему падняла ў сваёй прамове доктар філялагічных навук Ірына Шаблоўская. Гэта праблема нацыянальнай адукацыі, а дакладней філялагічнай нацыянальнай адукацыі. Гуманітарны аспэкт вельмі моцна ўплывае на ўзровень нацыянальнай самасьвядомасьці. Гуманітарныя навукі вызначаюць духоўнасьць нацыі, спрыяюць і робяць магчымым існаваньне яе духоўнай эліты. Мова і літаратура ўвасабляюць нацыянальны мэнталітэт, тып характараў, духоўны псіхалогакосмас этнасу. Яны нясуць у сабе непаўторны нацыянальны вобраз сьвету, мастацка-вобразнае асэнсаваньне жыцьця. Праз вывучэньне мовы і літаратуры іншых народаў робіцца магчымым далучэньне да іншых культураў, да іншых мэнталітэтаў. Параўнаньне свайго і замежнага дазваляе пазнаць сябе ў непаўторнасьці і адметнасьці. Вось чаму так прынцыпова важна, каб запанавала беларуская мова. У нашай рэспубліцы толькі тры унівэрсытэты. Для такой вялізнай нацыі гэта вельмі мала. Ад старажытнасьці духоўную смагу беларусы паталялі у Кракаве, Падуі, Вільні, Празе. У нашых унівэрсытэтах адсутнічае адпаведная філялагічная адукацыя, бо ня створаны неабходныя філялагічныя структуры. У нашай нацыі няма клясычнай філялогіі, няма раманістыкі, няма германістыкі, няма амэрыканістыкі. Нават славістыка вывучаецца абмежаваным знаёмствам з расейскай мовай і літаратурай. Адбываецца паступовае замяшчэньне рускай літаратурай і культурай, з аднаго боку, беларускага нацыянальнага мэнталітэту, з другога боку — сусьветнага. Мы выхоўваемся, так бы мовячы, на адзіным Пушкіну. У нашых настаўнікаў проста хвароба — стаяньне на каленях перад вялікай рускай літаратурай. Руская мова і літаратура адыгралі, безумоўна, станоўчую ролю ў далучэньні многіх нацый былога Савецкага Саюза да сусьветнай літаратуры, бо мы, як і іншыя народы, маем ня шмат перакладаў сусьветнай клясыкі на родную мову (гэта таксама балючая праблема). Пры станоўчай ролі рускай мовы адбылася замена рускай культуры культурай сусьветнай. Таму і атрымліваецца, што

СУЧАСНЫ БЕЛАРУС — ГЭТА АРЫГІНАЛ, ЯКІ ВЫРАШЧАНЫ НА ПАЛЁХ ДРУГОЙ КУЛЬТУРЫ, НЯХАЙ САБЕ І ВЕЛЬМІ ЗНАЧНАЙ І ВЕЛЬМІ БЛІЗКАЙ, АЛЕ ЎСЁ Ж ЁН НЯ НОСЬБІТ ГЭТАЙ КУЛЬТУРЫ, ЁН НЕ АДЧУВАЕ СЯБЕ РУСКІМ, АЛЕ ЁН НЯ ВЕДАЕ СЬВЯШЧЭННУЮ КНІГУ НАЦЫІ — СВАЮ ГІСТОРЫЮ, НЯ ВЕДАЕ НІ СВАЮ РОДНУЮ КУЛЬТУРУ, НІ ЗДАБЫТКІ СУСЬВЕТНАЙ КУЛЬТУРЫ.

Вонкавыя фактары нацыянальнага нігілізму беларусаў крыюцца і ў зьнешняй палітыцы былой Беларускай ССР. Зьнешняя палітыка зьяўляецца той сфэрай дзейнасьці, якая змушана займацца абаронай інтарэсаў карэннай ці пануючай нацыі. Гэтая палітыка правячай нацыянальна сьвядомай эліты спрыяе разьвіцьцю нацыянальнай сьвядомасьці насельніцтва краіны, фарміраванню і захаваньню ў іншых дзяржаў адпаведнага іміджу, які клапоціцца аб нацыянальных інтарэсах. У сваю чаргу, высокі ўзровень нацыянальнай сьвядомасьці народа садзейнічае зьнешнепалітычнай дзейнасьці, бо дазваляе ўраду сыходзіць не з кан'юнктурных, вузкаідэялягізаваных меркаваньняў, а з карэнных інтарэсаў нацыі. У першым дзяржаўным акце — Маніфэсце аб стварэньні БССР ад 1 студзеня 1919 года ня былі вызначаны нацыянальныя інтарэсы новай дзяржавы. Бальшавіцкае кіраўніцтва БССР, шэраг прадстаўнікоў якога не былі беларусамі па нацыянальнасьці (Мясьнікоў, Кнорын і інш.), ня лічылі беларусаў за самастойную нацыю, а разглядалі іх як адгалінаваньне расейскага народу. Яны былі гатовы ахвяраваць Беларусьсю ў інтарэсах разьдзьмухваньня пажару сусьветнай рэвалюцыі. Палітыка беларусізацыі 20-х гг. прынесла свой плён. Але маладая, толькі нарадзіўшаяся знешняя палітыка БССР не магла выкарыстаць вынікі беларусізацыі і падтрымаць іх на міжнароднай арэне, таму што з уваходжаньнем БССР у склад СССР зьнешнепалітычная дзейнасьць рэспублікі практычна спынілася. Пасьля другога выхаду БССР на зьнешнепалітычную арэну пасьля Вялікай Айчыннай вайны складваліся быццам бы спрыяльныя ўмовы для зьнешнепалітычнай дзейнасьці ўрада на карысьць беларускай нацыі. Але, як высьветлілася, вяртаньне рэспублікам Беларусі і Украіне зьнешнепалітычных паўнамоцтваў было больш палітычнай гульнёй сталінскага кіраўніцтва, чым сапраўдным клопатам аб іх вонкавых інтарэсах. Да таго ж, у 1947 годзе з 39 членаў беларускага ўрада 22 былі рускімі, 11 — украінцамі і толькі 2 — беларусамі. Уваход а ААН патрабаваў хаця б атрыбутыўнага афармленьня дзяржаўнасьці БССР. Таму толькі ў 1951 годзе з'явіліся дзяржаўны гімн і дзяржаўны гэрб БССР.

НА ПРАЦЯГУ 40—80 ГГ. ЗЬНЕШНЕПАЛІТЫЧНАЯ ДЗЕЙНАСЬЦЬ БССР ЗНАХОДЗІЛАСЯ Ў ФАРВАТАРУ САВЕЦКАЙ ЗЬНЕШНЯЙ ПАЛІТЫКІ, ЯКАЯ ВЫЗНАЧАЛАСЯ ВУЗКІМ КОЛАМ КІРАЎНІЦТВА, МАЛА АДПАВЯДАЛА НАЦЫЯНАЛЬНЫМ ПАТРАБАВАНЬНЯМ БЕЛАРУСАЎ.

Да таго ж, гэтыя патрабаваньні не былі вызначаны і ўспрыняты правячай элітай. Ня існавала такіх паняцьцяў, як нацыянальныя інтарэсы, нацыянальная бясьпека, зьнешняя палітыка Беларусі. У сваёй зьнешнепалітычнай дзейнасьці, як запісана ў Канстытуцыі, БССР павінна была кіравацца мэтамі і задачамі зьнешняй палітыкі СССР. Фарміраваньне асноў незалежнай зьнешняй палітыкі пачалося з 1990 года.

На канфэрэнцыі разглядалася шмат цікавых, надзённых пытаньняў, але ўсе іх, на жаль, немагчыма асьвяціць у адным артыкуле. Уносіліся прапановы, сярод якіх я б вызначыў параду аб тым, каб

ПРАВЕСЬЦІ НА БЕЛАРУСІ ПЕРШЫ ДЗЯРЖАЎНЫ ПЕРАПІС НАСЕЛЬНІЦТВА, КАБ МЕЦЬ РЭАЛЬНУЮ КАРЦІНУ САЦЫЯЛЬНАЙ, НАЦЫЯНАЛЬНАЙ, ПАЛІТЫЧНАЙ СЫТУАЦЫІ Ў РЭСПУБЛІЦЫ, ЗЬВЯРНУЦЦА ДА СЬВЯТАРОЎ З ПРАПАНОВАЮ ВЫКАРЫСТАНЬНЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ ПАД ЧАС СЛУЖЭНЬНЯ.

Па выніках канфэрэнцыі ў адным з выдавецтваў выйдзе зборнік артыкулаў, у якім чытачы змогуць знайсьці шмат адказаў на самыя розныя пытаньні, што тычацца нашай мінуўшчыны і дзён сёньняшніх.

Наступнай важнай падзеяй у адраджэнцкім жыцьці Беларусі стане кан першы кангрэс беларусаў сьвету, які адбудзецца у Менску у 1993 годзе.

С. ЛАЎНІК.
МАЛАДЗЕЧНА — ГОРАДНЯ.

РЭПЛІКА

САМАСТОЙНАСЬЦЬ ПА-ГАРБЫТКАМБІНАТАЎСКУ

РЭПЛІКА

Як і штодня, майстры цырульні № 9 Гарадзенскага дома побыту, занялі працоўныя месцы. Некаторыя ўжо пачалі працаваць, а іншыя раскладвалі свае прылады, чакаючы кліентаў. Неспадзявана майстра першай клясы Л. Х. Іваніхіна абвясьціла навіну: з сёньняшняга дня зноўку працуем з касіркай. Цырульнікі занепакоіліся. Як жа так, бадай паўгады працавалі без нагляду, па дамоўленасьці, і вось табе маеш, кіраўніцтва само парушыла закон. Паспрабавалі жанчыны высьветліць пытаньне ў свайго начальства, тое як ад назойлівых мух адмахваецца; маўляў, так трэба — бюджэт трашчыць.

Што ж так напалохала шаноўных спадароў у гарбыткамбінаце? Час патрабаваў хоць й чыста касмэтычных, але ж перамен. Вось і вырашылі зьверху згуляць у гульню з цырульнікамі: вы, паважаныя, працуйце па дамоўленасьці, без касіраў, бярыце грошы ад кліентаў сабе, нам жа хопіць й 30%, кія вы самастойна пералічыце ў касу камбінату.

Цырульнікі падумалі дый пагадзіліся. Звыш пяці месяцаў працавалі па працоўным пагадненьні. Самастойна вырашалі свае пытаньні з хімічнымі рэчывамі, бялізнай і г. д. Спадабалася дзяўчатам так працаваць — вось і вырашылі яны выкупіць памяшканьне цырульні, каб пасапраўднаму ў ім гаспадарыць, плаціць за энэрганосьбіты, ваду, бялізну з уласнай кішэні, а не падпарадкоўвацца канторскім бюракратам.

Тут, аднак, й сьцямілі габінетчыкі, якую міну заклалі яны пад сябе. Выснова простая: ня будзе каму загадваць, каго кантраляваць, а галоўнае — адміністратары адчулі сваю непатрэбу ў новых умовах гаспадараньня. Вырашылі прыціснуць цырульнікаў, ды тыя не спалохаліся іх. Тады й знайшоўся запасны варыянт: пасадзіць касіра, каб уся выручка йшла ў касу цэнтралізавана.

Чым скончыцца барацьба ўчарашніх, адпрацаваўшых сваё структур з маладымі прадпрыймальнікамі, сказаць пакуль цяжка. Толькі першыя зь іх моцна яшчэ трымаюцца.

Г. АСТРОЎСКІ.

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

ЯК ПАМІРАЎ ПРАВАДЫР

Парыжская «Ле Фігаро Мэгэзын» зьмясьціла артыкул Шарля Дагэра, у якім апавядаецца пра хваробу й сьмерць Леніна.

Надрукаваныя таксама невядомыя раней фотаздымкі, якія доўгі час былі дзяржаўнай таямніцай. Жорсткасьць Леніна, амаль што мацярная лаянка з апанэнтамі ў яго публіцыстычных працах тлумачацца апроч іншага й яго хваробай. Мозг яго быў хворы сіфілісным вар´яцтвам, якое выклікалі рэгулярныя прыступы афазіі, агарафобіі, жывёльнага страху.

Цікава, што лекар «вождя мирового пролетариата» праф. Окс адначасова быў сямейным доктарам нямецкіх збройных прамыслоўцаў фон Крупаў. Але тут прафэсар нічога ня мог зрабіць — хвароба была запушчаная, крызыс хутка прагрэсіраваў: нэўрастэнія, прыпадкі эпілепсіі, страта памяці, мроя, вар´яцтва.

І. Сталін добра разумеў значэньне сымболя «вождя» для паўазыяцкай краіны, таму сапраўдная гісторыя хваробы Леніна была засакрэчаная, а ў паўсюдны ўжытак пусьцілі, што «Ильич» памёр у выніку далёкагадовага дзеяньня атруты ад раненьняў у жніўні 1918 году — тады ў Леніна страляла эсэрка Фаня Каплан.

Шарль Дагэр лічыць і нават прыводзіць такія доказы, што сіфілісам сацыял-дэмакрат і палітэмігрант Уладзімір Ільіч Ульянаў захварэў у Парыжы ў 1902 годзе. Ужо ў сакавіку 1903 году зь ім здарыўся цяжкі сіфілісны прыпадак, пасьля чаго пачалося сапраўднае вар´яцтва. Паводле аўтара, да пачатку рэвалюцыі 1905 году ў Расеі Ленін быў ужо невылечальна хворы, пры гэтым у яго характары задамінавалі невядомыя раней падазронасьць, нецярплівасьць, агрэсія...

З чаго, быццам бы, і пачалося...

Цікава, але калі за бальшавікамі, якіх было ўсё-такі 100 тыс., пайшлі мільёны «пралетараў», то чым хварэлі тыя тысячы й тыя міліёны?! Таксама сіфіліс? А калі цяпер — AIDS?

А. Ф.

ЯК ПАЗБЫЦЦА МІЛЬЁНА...

Усяго за 10 хвілін вам «дапамогуць» гэта зрабіць разнастайныя хітруны на замежных рынках. У Беластоку прайдзісьветы дзейнічаюць па наступнаму сцэнарыю. Некалькі (можа быць, і адзін) чалавек падыходзяць да вас і кладуць побач свой тавар. У размове, якую яны з вамі распачнуць, высьвятліцца, што часу у іх нямашака, што яны папалі ў нейкую складаную сітуацыю: напрыклад, аварыю, і павінны пайсьці ў пастарунак для выкананьня нейкіх неабходных папяровых спраў. Хутка адыходзяць, пакінуўшы вам некалькі рэчаў са свайго асартымэнту, раптам хто купіць? Праз нейкі час да вас падыдзе чалавек зь ліку пакупнікоў і купіць ўсё па вельмі высокаму кошту! Пры гэтым скажа, што яму такія рэчы вельмі патрэбныя для працы, і ён набыў бы адразу цэлую партыю. Адыходзячы, пакупнік пакідае вам на ўсялякі выпадак сваю візітоўку.

Суседзі па гандлю, зь ліку нашых турыстаў, просяць прыглядзець за іх валізкамі, гарантуючы, што хутка вернуцца. І менавіта ў гэты час зьяўляюцца вашы нядаўнія знаёмцы з навіной, што ў іх усё добра з органамі правапарадку, справа вырашана, і што іх нават паліцыя згадзілася падвезьці куды трэба. Пачуўшы пра пакупніка, бядуюць, і ў рэшце рэшт за недахопам часу прапануюць вам тавар значна таньней.

Пэрспэктыва зьнянацку зрабіць удалы гандаль на момант асьляпляе даверлівага, на жаль і ён абмежаваны часам, а адшукаць пакупніка ў незнаёмым горадзе складана. Да таго ж, як на грэх, купіць гуртам усё ў ахвотнага не хапае грошаў. Тады ўзьнікае прапанова пазычыць у гаспадыні, дзе часова прыпыніўся. Магчыма, яна пагадзіцца быць у справе на ўмове адпаведнай долі. Ды зноўку бяда, побач рэчы суседзяў, якія па дамоўленасьці пакінуты пад асабістую вашу ахову.

Новыя знаёмыя сьпяшаюцца, робяць выгляд, што не жадаюць спазьніцца і сардэчна просяць дапамагчы. У выніку пакутных перамоў ахвяра пагаджаецца і аддае ўсю асабістую наяўнасьць, канешне разлічваючы пры гэтым усё кампэнсаваць удвая. Але ж з-за ахоўваемых суседзкіх валізак, на жаль, яшчэ больш гадзіны не можа рушыць з месца. Кемліваму чалавеку хопіць гэтага часу, каб уцяміць, што ён стаў ахвярай афэрыстаў. Выснова: трэба вызваліць яго ад бессэнсоўных пошукаў кліента, адрас якога так прывабліва глядзіцца на візітоўцы.

Крыху іншы па зьместу і грошах, але дужа падобны падыход афэрыстаў да даверлівага турыста на рынках Варшавы. Ён налічвае некалькі этапаў. Першы. Да турыста на «працоўнае месца» падыходзіць хлопец (дзяўчына) і ў размове спрабуе заваяваць давер, за невялікія паслугі, падказы як прапаноўваць рэч пакупніку і г. д.

Другі. З суседам-турыстам размаўляе дзяўчына, яе цікавіць нешта з ягонага тавару. Яна доўга не пагаджаецца з коштам рэчы і ўсё-такі бярэ нешта. Безумоўна, таго, хто побач, гэта таксама цікавіць, і ён атрымлівае тлумачэньне, што гэта дыямэнтавыя стаматалагічныя сьвярдзёлкі, вельмі каштоўныя, у «Саюзе» яны ідуць «на ура» у дантыстаў.

Трэці. Сусед адыходзіць дамовіцца, ці не зьбіраецца ад´язджаць аўтобус зь яго групай у другое месца. І тут зьяўляецца нядаўні пакупнік і просіць усе астатнія прылады нікому не прадаваць, пакуль ён зьбегае па грошы. Канешне, прапанова зрабіць прыемнае суседу прымушае вас чакаць. Ён зьяўляецца стомлены, і не кажучы ні слова, хутка зьбіраецца. На пытаньне, ў чым справа — адказвае, што яго аўтобус вось-вось ад´едзе, і ў яго няма болей часу.

— Як жа! — Вы зьдзіўлены.— Няўжо нельга пачакаць? Зараз жа прыйдзе кліент і ўсё забярэ...

І тады ў суседа ўзьнікае даўно падрыхтаваная прапанова: маўляў, ён можа ўсё прадаць вам, прычым таньней, бо няма часу. Калі хочаш — бяры, рэалізуй і зарабляй на розьніцы.

Рашэньне павінна быць зроблена зараз жа, разлік — адразу. Гэта для таго, каб ня даць гаротніку часу падумаць, разважыць. І калі ў гэтую хвілю цьвярозы розум ня здольны пераважыць прагу лёгкага прыбытку ў таго, хто трапіў ў драпежныя лапы прайдзісьветаў, ён у момант застаецца бяз грошай, атрымаўшы невядомай якасьці тавар. Бо па «дэфіцыт» ні цераз палову гадзіны, ні праз гадзіну ніхто ня прыйдзе. Знайшлі дурняў!

М. Г.

«ЖЫВОЕ СРЭБРА» НА АСФАЛЬЦЕ

У мінулую суботу на гарадзенскім торжышчы каля дванаццаці гадзін дня праз гукаўзмацняльнік перадалі трывожную аб´яву: «Просьба неадкладна пакінуць торжышча, бо на яго тэрыторыі невядомымі асобамі разьліта вялікая колькасьць ртуці, якая небясьпечная для здароўя людзей». Праз кожныя дзьве-тры хвіліны аб´яву паўтаралі.

Першымі рынулі пакупнікі, арганізавана, не перашкаджаючы адзін аднаму, праўда, некаторым даводзілася скакаць цераз плот, задзіраючы пры гэтым і да таго кароткія спадніцы. Аднак, ня ўсе здолелі ўцяміць, што здарылася. Шмат хто цягнуўся з поўнымі кайстрамі і малымі дзецьмі якраз на тое месца, дзе стаяла пажарная машына, выказваючы пры гэтым і сваё незадавальненьне: маўляў, і так торжышча толькі па выхадных працуе, а яны тут яшчэ...

Міліцыя адрэагавала апэратыўна і ў самы кароткі час месца было ачэплена. Пажарнікі ў спрыяльным адзеньні зь венікамі ў руках сабралі небясьпечнае рэчыва, абмылі нейкім белым растворам месца і ад´ехалі.

Толькі ў будзе вялікай машыны, што ўвесь час стаяла побач з месцам здарэньня, засталіся сядзець дзьве маладыя кабеты з намерам прадаць свой тавар, аднак да іх ужо амаль ніхто не падыходзіў.

Т. М.

НЕЗАБЫЎНЫЯ ДНІ

Скончыў сваю працу гісторыка-архэалягічны лягер, які на працягу трох тыдняў працаваў на базе Гродзенскага дзяржаўнага ўнівэрсітэта. Юнакі і дзяўчаты з ЗША, Канады, Даніі, Англіі, Швэцыі, Бэльгіі і іншых краін сьвету займаліся архэалягічнымі раскопкамі ў мястэчку Астрына Шчучынскага раёна на гарадзішчы X стагоддзя.

Шмат яркіх і незабыўных дзён перажылі разам маладыя людзі. На гасьціннай беларускай зямлі жылі ў намётах, гатавалі ежу на вогнішчы, адпачывалі і рабілі архэалягічныя адкрыцьці.

Т. М.

Лета. Сьпёка. Калосьсе палегла. Зноў прыдаліся сярпы. Фота А. УЛАДАСЕВІЧА.

КАЛЕКЦЫЯНЭР ЭЛІТНЫХ БУДОЎЛЯЎ

Жнівеньскі путч, які даў багата «ежы» журналістам, прыадчыніў для нас яшчэ пару сакрэтных старонак з жыцьця вярхоў. У прыватнасьці, да цэнтру ўвагі трапіла й шыкоўнае ўрадавае лецішча былога прэзідэнта СССР Гарбачова ў Фаросе, якое часова зрабілася для яго прыстанкам ад гэкачэпістаў. Вакол гэтага вытанчанага паводле свае архітэктуры аб´екта было потым шмат гамонкі: колькі ён каштаваў ды як быў збудаваны... Аказалася, што ў будаўніцтве лецішча браў удзел й менчук Анатоль Лысенкаў, які ласкава згадзіўся адказаць на мае пытаньні.

— Анатоль, як ты трапіў на гэткую адказную будоўлю!

— Калі я даведаўся, што у адной з вайсковых частак Менску набіраюць будаўнікоў, зьвярнуўся туды без ваганьняў. Цясьлярыць я навучыўся яшчэ ў вёсцы. У частцы паведамілі, што рыхтуюць брыгаду дзеля нейкай «шабашкі». Да апошняга дня ўсё захоўвалася ў поўнай таямніцы, й толькі на месцы мы даведаліся, што будзьма будаваць лецішча самому прэзідэнту краіны.

— Ці зьдзівіліся!

— Напачатку — так. Калі мы прыехалі, частка дома ўжо была пабудавана, нам дасталіся апрацоўчыя работы. Прычым, паводле чутак, тэрмін застаўся малы. Казалі нават, што такі пасьпех быў абумоўлены візытам Рональда Рэйгана з жонкай у Маскву. Напэўна хацелі й сюды іх запрасіць.

— І што, хіба не пасьпелі!

— Ды дзе там! Гэта з нашымі хіба савецкімі будаўнікамі... Спачатку адное даводзілася перарабляць, потым іншае. Божа ж мой, колькі грошыкаў змарнавалі, колькі ўсяго будаўнічага папсавалі!

— Кажуць, што на гэтую будолю пайшло каля 50 мільёнаў рублёў...

— Бадай нават і больш. Пры мне, а я працаваў з сакавіка да траўню 1988 году, здарыўся такі выпадак. Пляж каля прэзідэнтавай фазэнды быў вялізны і спрэс у чорным буглёўніку. Аднойчы глядзімо: яго чымсьці пасыпаюць. Цэлы дзень завіхаліся, раўнялі, а да шэрай гадзіны чорны пляж ператварыўся ў жоўты. Праўда, ужо наступнай раніцай ён зноўку зрабіўся пачаткова чорным, бо ўначы адбыўся моцны шторм. Хлопцы гаварылі: маўляў, некалькі мільёнаў рублёў вада нібы языком зьлізала.

— Але вы, падобна, не асабліва зажурыліся!

— А нам што да таго! Мы сваю справу рабілі спраўна.

— Ці можаце вы, як спэцыяліст, ацаніць канструкцыю, архітэктуру будынка!

— Магу ўпэўнена сказаць, што гэткіх пабудоў у нас у краіне адзінкі. Увесь дом зроблены на аснове мэталічнага каркасу. Уваходзіш у фае — прыгажосьць! Вокны (дарэчы, вакуумныя, з вуліцы гук не прапускаюць) мазаікай выкладзены, ад іх сьвятло ў пакоі грае ўсімі колерамі вясёлкі. Яшчэ далей — спачывальня, абшаляваная пад дрэва, а столь — плястыкавая. Карацей, прыліковы домік.

— Ну, але ж вы працавалі на даху!

— Так. І, дарэчы, канструкцыя тамака таксама ня з простых: спачатку клалі мэтал, потым уцяпляльнік, тканіну, каркас і толькі потым клалася фінская алюмініевая дахоўка. Практычна й прыгожа.

— На тэрыторыі лецішча ці было што-небудзь яшчэ!

— Непадалёк дому — басэйн, гразелякарня, сталоўка на 8 асобаў, 2 кіназалы: летняя й зімовая, вэрталётная пляцоўка. Вось бадай і ўсё. Так, яшчэ прыкладна 50-мэтровы эскалатар спускаўся проста ад ганку дома да марскога берагу.

— А ці не даводзілася красьці будаўнічыя матэрыялы!

— Уратуй Божа! Рукі паадбівалі б на месцы. Дый куды пацягнеш? Да бліжэйшага горада кілямэтраў 25. Апроч таго, нас пільнавалі, як яны сабе сябе называлі,— «кантралёры».

— А як там было з тэхнікай бясьпекі!

— Здараліся й трагічныя выпадкі. Пры мне адзін рабочы ўпаў з даху й забіўся насьмерць, другога токам забіла.

— Вам плацілі шмат!

— Тысячу рублёў у месяц. Як на тыя часы, гэта былі грошы.

— Есць чуткі, што лецішча немагчыма зфатаграфаваць!

— Сапраўды. Колькі разоў я спрабаваў зрабіць здымак на ўспамін, але заўжды пасьля праяўкі фотастужка аказвалася цёмнай. Спрактыкаваныя людзі растлумачылі, што ў сценах дома схаваны нейкія выпраменьнікі.

— Анатоль, а ці здолелі б вы пабудаваць такое лецішча на Беларусі!

— Адзін бы, вядома ж, не пабудаваў, але ўвогуле можна. Вопыт работы ёсьць, апроч гарбачоўскага лецішча, яшчэ пры Усьцінаве Генштаб у Маскве будаваў, на Байкануры працаваў...

— Атрымліваецца, што калекцыяніруеце «элітныя» будоўлі!

— Атрымліваецца, што так.

— Што ж, жадаю посьпеху.

А. СІВЫ,
«Балтыйская газэта».

Пераклад з расейскай мовы.

Заўвага рэдакцыі: нядаўна былое гарбачоўскае лецішча ў Фаросе на крымскім узьбярэжжы Чорнага мора падзялілі паміж сабой прэзыдэнты Украіны й Расеі.

НЕ ДАВАЙЦЕ ЧУЖЫНЦАМІ БЫЦЬ!

Альбо пастскрыптум да 100-х угодкаў Максіма Багдановіча.

УГОДКАВЫЯ дні памяці аб беларускім паэце-клясіку, усенародна пракрочыўшыя па Беларусі, сьціпла, амаль незаўважна згасьлі ў Маскве, праз якую, дарэчы, таксама пралягалі жыцьцёвыя шляхі Максіма Багдановіча. Сьвяточная вечарына з гэтай нагоды у Калённай зале Дома саюзаў не адбылася, хаця запрашэньні былі размножаны й часткова разданыя запрошаным, а прыехаўшыя зь Менску артысты правялі на маскоўскіх падмостках неабходную перад угодкавым канцэртам рэпэтыцыю. Але нечакана чыйсьці ўладарны голас, які, як звычайна бывае, застаўся ананімным, выказаў сваё загаднае «не», і вечарыну адмянілі. Зрэшты, скаргі на парадкі ў «дацкім каралеўстве» зараз наўрад ці да месца, калі й самое каралеўства, пад моцнымі тэктанічнымі штуршкамі вось-вось, на нашых вачах, праглыне бездань акіяну Гісторыі. Што ж, імпэрыі нараджаюцца і паміраюць. Культура, паэзія — вечныя. Аб іх, дакладней аб Багдановічу, гаворка.

Аднак і расейская сталіца аддала павагу аўтару «Вянка», «Беларускага адраджэньня». Разам з публікацыямі ў «Литературной газете», «Литературной России», нельга ня прыпомніць аб прысьвечаным М. Багдановічу сэмінары, які адбыўся ў невялічкай, сьветла-люстраной зале Кіраўніцтва СП на Вароўскага. Там прагучалі розныя па тэматыцы й праблемах выступленьні, але па сутнасьці размова йшла па вадной васявое лініі — аб творчай загадцы ліры Багдановіча, якой Алесь Адамовіч й на гэты раз знайшоў трапнае азначэньне: «паэт-дзіця», як быццам падкрэсьліваючы дзіўную чысьціню, нецьмянеючую сьвежасьць твораў аўтара «Слуцкіх ткачых», «Перапісчыка», «Мадоннаў». Тыя ж грані высокага бездакорнага мастацтва Паэты адлюстроўваліся, так ці інакш, у выступленьнях Уладзіміра Конана, распавёўшага аб астральных матывах; Гэнрыха Міціна — аб праблеме каханьня й сьмерці, разам з чытаньнем лірыкі Багдановіча і ягоных сучасьніках з расейскага Парнасу — Блёка, Бальмонта ды іншых паэтаў «сярэбранага веку»; Віталя Крыкуненкі — аб украінскім літаратурным кантэксьце ў творчасьці беларускага паэты; Таццяны Сотнікавай — аб патаемнасьці мастацкае сьвядомасьці; Сьвятланы Аліевай — аб універсальнасьці нацыянальна-адраджэнскіх ідэяў Багдановіча.

Усё пачутае, пераЖытае на сэмінары, а перад тым — удзел у Багдановічавых Днях у Менску, наводзіць на ўласнае адчытаньне «Пагоні» і прымушае й мяне падзяліцца «пунктам гледжаньня» аб сусьветнасьці альбо (больш сьціпла) аб міжнароднасьці М. Багдановіча. Ня буду паўтараць вядомых меркаваньняў на гэты конт — аб глыбокім разуменьні Майстрам беларускага слова гістарычных тэндэнцыяў разьвіцьця нацыянальна-культурнага адраджэньня прыгнечаных славянскіх, ды й ня толькі славянскіх, народаў. Добра вядома, прынамсі, спэцыялістам, аб жанрава-стылістычным і мэтрычным наватарстве гэтага паэты, які спакровіў беларускае пісьменства з клясічнымі ўзорамі антычнай і заходне-эўрапейскае паэтыкі, які вылучыў новыя, невядомыя раней вобразна-выяўленчыя здольнасьці роднае мовы, агаліўшы тым самым усю заганнасьць пагардлівых аб ёй рэляцый як аб мове «мужыцкай», невытанчанай, непрыдатнай да высокай паэзіі, сказанай на адвечнае марненьне ў межах панскіх сенцаў ды сялянскага заезду. Дзе, дарэчы, ён і знаходзіўся, «інтэрнаваным» з ласкі царскіх уладаў разам з фанабэрыстымі «адукаванцамі» зь ліку мясцовых апалячаных ці зрусіфікаваных саслоўяў (Аб ударах па беларускай мове, якія наносіла «родная адукаваншчына» ўжо ў іншую, яшчэ нядаўна «сацыялістычную» эпоху, можна было б паразважаць асобна).

МАЁ ўспрыманьне міжнароднасьці, сусьветнай, без перабольшаньня спагадлівасьці Багдановіча — у яго беларускім сьветаразуменьні, у нацыянальнае спачувальнасьці, жывіўшай абуджальны, адраджэнсці пафас творчасьці «паэта-нашаніўцы». Ці ня гэткай уласьцівасьцю выклікана і тое надзвычайнае па далікатнасьці й глыбіні мастацка-філязоўскае чуцьцё, зь якім беларускі паэта-мысьліцель услухоўваўся ў патаемныя нацыянальныя імпульсы, што зыходзяць з твораў вялікага Пушкіна, украінца Шаўчэнкі, індыйца Тагора?

Дык вось — аб «Пагоні», відаць, самай буйной, ідэйна-эстэтычна важкай, маштабнай мэтафары-вобразе і ў Багдановіча, і, магчыма, у беларускай літаратуры новага й навейшага часу. У гэтым лёгка пераканацца, зважаючы на пагрозьлівы перарывісты подых скакуноў, што нясуцца кумяльгом, і думных вершнікаў у рыцарскай броні з узьнятымі над галовамі мячамі. Па загаду паэты яны кінуліся ў галоп з даўняга дзяржаўнага гэрбу (зараз дзяржаўны гэрб Беларусі) скрозь вякі і гады, бязьмежнымі далямі паднявольнае Радзімы ў пагоню за ейнымі фактычнымі здраднікамі-адрачэнцамі:

Біце ў сэрцы іх — біце мячамі,
Не давайце чужынцамі быць!

Батрацтва ў чужых моваў і культураў пры занядбаньні ўласных нязьлічоных скарбаў. «Бяздомныя» ў сваім доме — глыбокая, шчымлівая рана беларусаў, іх злаякасная пухліна. Па ёй скальпэлем сячэ зьбіваючае й гаючае слова паэты-лекара. Лічыцца, што срога-асуджальны пафас «Пагоні» сьціраваны супраць інтэлігэнцыі, дакладней яе нацыянальна-адступніцкай часткі, што паставіла фактам нацыянальнага рэнэгацтву пад сумненьне й уласную інтэлігентнасьць. Але мне гэткае тлумачэньне ўяўляецца няпоўным, калі ня стратным. Тым больш з рэтраспэктывы мінуўшых з часу стварэньня верша (1916) дзесяцігодзьдзяў, калі праблема духоўнага батрацтва, суцэльнага ўтрыманства беларусаў у чужой культуры (камусьці доўга здавалася і, па інэрцыі, здаецца ледзь ня іх добраахвотным самаашчасьліўліваньнем, хаця срогім парадоксам гэткай «дабравольнасьці» Гісторыя яшчэ вынясе свой прысуд) дасягнула памераў агульнанацыянальнага бедства і яго пераадоленьне зусім не саслоўна-элітарная, але ўсеагульная задача.

І, галоўнае, ці толькі гэта беларуская драма: духоўныя блуканьні й памылкі, жабрацтва сыноў-снобаў Бацькаўшчыны, што імкнуцца за правіднымі, спакусьлівымі замежнымі этыкэткамі, ідаламі й багамі? Гэтае пытаньне, прынамсі, не зьяўляецца ані надуманым, ані прэтэнцыёзным. Асабліва ў сьвятле пошугаў і зьзяньняў сучаснага нацыянальна-адраджэнскага альбо, як яго яшчэ называюць, этнічнага Рэнэсансу, які ўзьняўся на бязьмежнай прасторы «адной шостай» часткі, ды й ня толькі гэтай часткі плянэты ЗЯМЛЯ.

ВОСЬ чаму срогія радкі «Не давайце чужынцамі быць», што трубным гукам напаўняюць гарады й вёскі адраджаемай Беларусі, могуць быць пачуты далёка за ейнымі межамі. Гэтаму й паспрыяў выданы ў Менску да ўгодкай «Вянок» М. Багдановіча ў перакладзе на расейскую мову Браніслава Спрынчана — перакладзе надзвычай сугучным духам і літарай беларускаму арыгіналу. Блага, канешне, што ў Менску, які здаўна вядомы асаблівай схільнасьцю да расейскай мовы, гэта йдзе на шкоду нацыянальнай. Вось і «расейскага» Багдановіча выдалі 30-цітысячным накладам, на жаль, як выявілася, надта малым для аматараў паэзіі. Кніга ймгненна зьнікла з паліцаў (не заляжаўся, праўда, напалову меншы за «расейскі» й «беларускі» наклад выбраных твораў Паэты). Я магу адно паспачуваць свайму калегу-масквічу, але дарма шукае запаветны томік (Калі ж маскоўскія выдаўцы «уважаць» Багдановіча?)

Але менш за ўсё постугодкавымі нататкамі хацелася б кагосьці папракнуць, зачапіць. Хутчэй, нагадаць элегічныя радкі «Паэты міласьцю Божай». Яны вельмі пасуюць да нашага неспакойнага часу — супярэчлівага «сварлівага» і, усё ж, «зорнага». Так, над каралеўствам, як некалі над міфічнай Атлантыдай, зьліваюцца хвалі патока-забыцьця. У нябыт адыходзіць і кароль. Але ня будзем уваскрашаць адыходзячыя прывіды. Бо разам з намі застаецца Паэта й вешчае паэтычнае слова. Ныне й прысна...

...«Бачыце гэтыя
буйныя зоркі,
Ясныя зоркі Гэркулеса?
Да іх ляціць наша сонца,
І нясецца за сонцам зямля.
Хто мы такія?
Толькі падарожныя, —
папутнікі сярод нябёс.
Нашто ж на зямлі
Сваркі і звадкі, боль і горыч,
Калі ўсе мы разам ляцім
Да зор?»

Аляксей Каўка,
доктар гістарычных навук,
г. Масква.

Ад рэдакцыі. Др А. Каўка ня змог надрукаваць гэтыя нататкі ў маскоўскае прэсе, таму прапанаваў «Пагоні».

АДЗІН ДЗЕНЬ

Апошні раз быў у Вільні праз тыдзень пасьля 13 студзеня 1991 году — «Крывавай нядзелі». Праз гэта можна прачытаць у таксама састарэлай менскай «Свабодзе» у першым нумары за 1991 год.

Было гэта даўно, і пры ўсёй трагічнасьці таго часу, нікому цяпер нецікава...

— ІЗНОЎ Вільня. Варшаўскі цягнік заганяюць на апошнія рэйкі, таму места пачынаецца пад зямлёй, у пераходзе. Вакзал набіты бітма цыганамі, армянамі, татарамі, узбэкамі, палякамі, пецярбуржцамі й адзін Бог ведае, кім яшчэ! Білеты даўно скуплены карэннымі жулікамі для перапродажу, але да касаў усё адно не далезеш... Кругом паліцаі — у кожнага пісталет, дубінка, рацыя, балёнік, наручнікі. Усё гэта на пасе — каб ведалі. З савецкіх кукардаў на шапках выдраная сярэдзіна й прыколатая Пагонька, на плячох нашытыя шасьцікутныя крыжы. Фома прыгожая, але так новая, што маладыя паліцайчыкі ў ёй нібыта саромеюцца — савецкія міліцыянты хадзілі так, быццам мама іх «пстрыкнула» проста ў марэнгавых галіфэ...

Праблема зь білетам, аказваецца, як для каго. У суседняй залі ёсьць асобная каса — продаж за мяжу: Бэрлін, Сафія й г. д. А ў ёй жа прадаюцца білеты на Мажэйкяй, Клайпеду, Горадню, Менск, Віцебск — так мовячы, летувіская «глубинка» плюс іхняе «ближнее зарубежье». Такім чынам, дзенцы на віленскім вакзале залічаны да людзей першага гатунку — тое, «аб чым мячталі бэнээфаўцы ўсіх стран, тое ў нашай дзірэўне зьвяршылася», як напісаў бы жывы клясік Сокалаў-Воюш. Але Сяргей даўно, на жаль, нічога ці амаль нічога ня піша...

Вільня пачынаецца з тралейбусаў, таму што едзем па справах. За дзесяць талёнаў на транспарт, плюс ранішнія газэты, плачу 55 чавецкіх рублёў. Але тралейбус новы, хуткі, чысты й чыста летувіскі — па-руску кіроўца назвы прыпынкаў не гаворыць. Зрэшты, для нас гэта не навіна — у Горадні, у Менску кіроўцы таксама ніяк не гавораць, ні па-савецку, ні па-беларуску. Едзем хвілінаў 25—30... Новая Вільня, — самое места, а не мястэчка-спадарожнік, — страшна раскіданая па сваіх бугрох, рэчках, балотах. Госьці блукаюць, таму «даць кансультацыю» для віленчука значыць абараніць роднае месца — амаль нідзе, дзя я панашляўся за ўжо немаладое жыцьцё, хіба па-за С.-Пецярбургам, не сустракаў такой зычлівасьці. Адна пані нават праехала лішні прыпынак, каб паказаць, дзе выйсьці й куды йсьці далей, пры гэтым казала «ничего-ничего», ёй роўна йсьці адтуль ці адтуль... На нашу мужыцкую мову ніхто нават не зыркнуў вокам, як у беларускай, быццам бы, Горадні — тут такая рознашэрая капуста варыцца ў такім шэсьць разоў перакупленым жыдоўскім катле, што як ты там гаворыш, гэта твая хвароба, а нам тут сваіх хапае.

ПА справах едзем да віленскіх беларусаў. А беларусы — кругом беларусы. Тое ня так, гэта — ня гэтак... Мама мая родная! Ды гэтыя ж архівы могуць, ня дай Бог, проста зьнікнуць! Чаму такая праблема, каб сваім людзям, якіх ведаюць дзесяць гадоў, даць гэта на пераздымак, пры гэтым тут жа, у Вільні, пры гэтым, сягоньня ж, вечарам?!

Нарэшце, пасьля нудных разборак, успамінаў, скаргаў, прысягаў, абяцанак, разважваньняў і г. д. атрымваем патрэбны альбом і рушым да раней залатвёнага фатографа. Чорт яго ведае, што яшчэ там будзе! Казалі, што харошы хлопец і добры майстар, але ўважае сябе за паляка, і паляк зь яго зацяты на справе...

Хлопец — на месцы. Дамаўляемся даволі проста. Ныюць, праўда, два моманты: ён нас «обрадовал», што можа не хапіць нейкіх там патрэбных матэрыялаў; а другі, колькі ж ён возьме — плаціць трэба адразу й «гатоўкай» — постсавецкая Вільня ад квітанцыяў ды іншага хламу адвучылася імгненна. Пакуль ён чатыры гадзіны будзе пыхцець у лябараторыі, выбіраемся ў места...

Божа! Гэтыя тралейбусы апошні розум з галавы павыбіваюць! Менш, чым запаўгадзіны нідзе не даедзеш — няўжо ня можна будаваць неяк кампактней? Доўгі спуск з Жырмуная, міма савецкага бэтановага плоту, вышэй якога на мэтар яшчэ намотаны калючы дрот, на бэтоне надпісы: «Стой! Территория Министерства обороны России!». Пісалі б прасьцей — «Стой! Стрелять буду!»... Як у тым анэкдоце дзядзька казаў: — Абнаглела гэтая дэмакратыя! Піва не-ет, піва не-ет! Ну, напісалі бы, сволачы, «піва нет», а то мучаюць людзей!..

А файна, між іншым, яны тут жывуць, гэтыя ваякі — самі сябе заматалі калючым дротам у канцлягер ды чакаюць другога прышэсьця. А то ў нас параспускаліся зусім: бабы шляюцца як дома, дзеткі, каханкі, брама ў гарадок расхлябастаная; стаіць «воин Красной Армии», рукі ў брукі, семячкі ў рукі... Не, як Эўропа — то Эўропа!

ПОТЫМ — стары праваслаўна-жыдоўскі правабярэжны раён. Разваленыя домікі, разьбітыя ходнікі, пыл, бруд — ззаду бліскучыя, хоць і ня надта, савецкія мікрараёны; наперадзе сівы стары горад альбо места — як каму падабаецца. Спускаемся на мост праз Вілію...

Так, яшчэ клопат — трэба дзесьці адзначыць камандзіроўку, каб ня мець лішніх выдаткаў дома — хай сувэрэнная Беларусь троху кампэнсуе за работу на яе ж, зрэшты, сувэрэннасьць. Пачынаем хадзіць па канторах. Фонд Культуры — ну, такі самы цырк, як у нас, ну проста ў натуры... Мэрыя — а чаго гэта мы вам павінны, а хто вы такія... Вельмі падобная на нашу іхняя эўрапэйская мэрыя — ці чуяце мяне, сп. мэрыяне гарадзенскія?! Ужо ёсьць чым ганарыцца!.. Далей нейкі пісакаўскі саюз — а мама ты мая родная! Ну, натуральны наш саюз, нашэйшага не бывае... Нарэшце, на самым канцы пр. Гядыміно, які выходзіць на катэдральны сабор, дзе закапаныя нашыя вялікія князі, — раней на тым Гядыміно была, ясная рэч, Леніна, а пры паляках, здаецца, Пілсудзкега, — на канцы Гядыміно знаходзім штаб-кватэру «Саюдзіса», віленскага й агульнадзяржаўнага... У віленскім — пасылаюць, у дзяржаўным — хмыкаюць і ... ставяць пячатку! Вельмі прыгожую такую пячатку, зь Вітаўтавай «Калюмнай» — хоць ты яе цяпер сам у якія фонды прадавай! Адным словам, пакуль ня знойдзеш гаспадара, справу зь месца ня зрушыш...

А сама Вільня папрыгажэла. Амаль што адмылі муры ад ўлётак і лёзунгаў, кругом нейкія рэклямы ды крамы, але даволі чыста — сам бачыў, як дзеўка, ля бананаў і памідораў якой часова ня было пакупнікоў, замятала кругом свайго стала венікам... Ці ў нас такое бывае?! Нацыянальных канфліктаў, па якія мы, як пісаў вялікі Купала, «между протчым», туды й езьдзім — не заўважыў. Цікавая сцэнка адбывалася за квартал ад вакзала, куды людзі заходзяць папіць кавы, а багацейшыя зьесьці курыцу. Пані пры буфэце доўга палетувіску даказвала алкашу, — а там даюць яшчэ «по сто пеньцьдзесёнт з пшыцэпэм», — што таму трох рублёў усё ж бракуе, потым да яе прыйшла калежанка, зь якой перагаварылі наконт таго, што «а Яцка не бэньдзе? А то драньI», а потым прыйшла яе начальніца, зь якой яны троху пасварыліся: «Зина! Почему не пасылаете людей за деньгами? — А кого посылать, Оля Бирута в декрете, а Гражина болеет!..» Тут падыйшла наша чарга, і калі мы па-мужыцку пацікавіліся, сапраўдныя цукеркі альбо соевыя, пані сказала, што ёсьць чэхаславацкі шакалад і падала яго аднекуль з-пад стойкі...

— М-да, — падумаў я. — Калі тут па кавярнях сядзяць малапісьменныя бабы, якія лёгка гавораць на трох-чатырох мовах, то маскалям-«интерам» прыйдзецца зь імі цяжка. Тым больш, што сама пані буфэтчыца нават не заўважала, на якой мове яна гаворыць, і калі я пахваліў, што добра ў яе выходзіць па-мужыцку — тая ўпершыню разгубілася й шчыра не зразумела, што я ад яе хачу! Ах, Вільня, Вільня...

ГРОШЫ ЛЮБЯЦЬ ПЕРАЛІК

ЭКСПРЭС-АПЫТАНЬНЕ

«Камэрсант» з рынку:

— А навошта мне гэтае «звяр´ё», калі я езджу па ўсіх краінах СНД? Лепш ужо «драўляныя». Яны ўсюды пакуль што — грошы, а нашыя — толькі ў нас. У Смаленску, або ў Вільні — гэта паперкі...

Бабулька, што гандлюе яйкамі:

— А мне, дзеткі, усе адно, абы магазінерка брала...

Першая стрэчная жанчына:

— У мяне знаёмая ў магазіне працуе, дык я іх адразу нясу мяняць. Або на ашчадную кніжку кладу. Хто яго ведае, што заўтра будзе. У нашага Ўрада сем пятніц на тыдзень.

Вось вам і гатовы рэцэпт, як пазбавіцца «зайцаў». Але, як кажуць, халера іх бяры, калі б нашыя грошы не паважалі толькі на рынку. Часта мяне здзіўляла, чаму гэта людзі з такім незадавальненнем бяруць рэшту беларускімі грашыма, а то і папросяць даць «рускімі»? Здаецца і праўда, ці ж не ўсё адно, калі нікуды ня едзеш, не прыстроіўся ў «бізнэсмэны»? Аказваецца, што не заўсёды. І тое, як звычайна ў нас адбываецца гэта, як кажуць, сьмеху варта, але настрой псуе...

З «ЗАЙЦАМ» ПАЕХАЛА «ЗАЙЦАМ»

Нагадаць, дзе носяць грошы бабулькі? Скажаце, брыдка цікавіцца, хто дзе хавае грошы? А я вось лічу, што трэба гэта ведаць. Тады не паехала б тая бабулька «зайцам» у аўтобусе. Тая, што захацела купіць талёнаў на праезд і, раскруціўшы хусцінку, падала шафёру складзеную ў некалькі разоў паперку, якую апошні аддаў назад са словамі: «Пакамечаных зайцаў не бяром».

Ня памятаю нумар таго аўтобуса і прозьвішча вадзіцеля. Дый навошта гэта? Цяпер і за больш сур´ёзныя парушэньні праўды не даб´ешся, а тут — дробязь... Але нядрэнна ўсё ж ведаць — дзе носяць грошы бабулькі...

Дарэчы, падобнае адбываецца ня толькі з пакамечанымі «зайцамі». Калі ў вас нейкім чынам апынуўся вельмі стары, зьлеплены, ці надарваны «драўляны», вас таксама будуць ганяць з аднаго магазіна ў другі, пакуль зможаце яго пазбавіцца. І наогул з «драўлянымі» таксама здараюцца самыя розныя прыгоды...

МАЕ «ТРОЙКІ» — МАЕ СКАКУНЫ

Так, калі перафразіраваць словы папулярнай песьні, то не толькі думкі могуць быць скакунамі, а незвычайныя прыгоды напаткамі не адных «зайцаў».

Як вядома, заробкі нам паднялі так, што, напэўна, ніколі ў жыцьці мы яшчэ ня мелі гэтулькі грошай, і ніколі у жыцьці, мабыць, не былі такімі беднымі. І цяпер, калі ўспамінаеш выраз: «Грошы любяць пералік», дрыжыкі па целу бягуць. Бо ўсім сталі даваць зарплату амаль аднымі «траякамі». Паспрабуй пералічы! Не да пераліку, калі ў чарзе па грошы людзі стаяць днямі. Між іншым, хтосьці і гэта становішча выкарыстоўвае, каб пажывіцца на дармаўшчынку...

Мяркуйце самі па такім выпадку. У магазіне пры разьліку мужчына падаў прадаўцу дзве запакаваныя пачкі з «траякамі». Вядома, спачатку ў чарзе абураліся — прадавец жа вымушаны пералічваць. Але што зробіш, апраўдваўся той, калі такімі даюць. І на самай справе, на мужчыну людзі абураліся нядоўга. Калі аказалася, што ў адным з пачкаў не хапае некалькі купюр, многія пачалі ўспамінаць аб такіх жа выпадках у сваёй сям´і. І што характэрна, менавіта ў пачках з «траякамі» не далічваліся купюр.

Так што, грамадзяне, лічыце, лічыце і яшчэ раз — лічыце, калі ня хочаце не далічыцца ў сваёй кішэні.

І ў заключэньні некалькі залатых правіл, якія выцякаюць з гэтых замалёвак. Ну, амаль што паводле Дэйла Карнегі.

Першае. Не камячце «зайцаў»! А калі вам даюць такіх у магазіне — не бярыце, каб не прыйшлося потым прасаваць.

Другое. Не бярыце старых, зьлепленых, парваных рублёў, чырвонцаў і іншых «драўляных», нават, калі там ёсьць нумар. Інакш будзеце насіцца зь імі, як з пісанай торбай, і зможаце пазбавіцца толькі тады, калі прадавец нейкім чынам не заўважыць.

Трэцяе. Лічыце грошы не адыходзячы ад касы, калі лічыце, што ваш час і нэрвы каштуюць таго.

Удачы вам, спадары!

Т. КУДРАШОВА, г. Ліда.

У ВІЛЬНІ

КАСЬЦЁЛЫ, цэрквы, старыя дамы — усе ў будаўнічых загарадках, абабітыя лясамі да самага верху. «Ажываюць крокі твае ў цішыні начной...».

Фатограф троху не пасьпявае. Чакаем. Аказаўся ён, як і мела быць, тыповым беларускім віленчуком зь сям´і, дзе перамяшаліся ўсе народы й народнасьці гэтага краю, закінутым сваім беларускім Богам і ўрадам прыстойным чалавекам, якога зьбівалі й зьбіваюць з толку таварышы Швэд зь Ціхановічам з КПЛ-КПСС ды пан Мацейкянец з кампаніяй «зьвёнзку полякув на Літве»... Хлопец стараецца — ужо ганяў падвярнуўшагася сына на другі канец месца па стужкі й рэактывы.

Нарэшце ўсё гатовае й наступае, як кажуць сьвежаажэненыя, самы далікатны момант: колькі гэта каштуе? Мы прыкідвалі: ну, тысячу, ну, ад сілы паўтарыдзьве — больш не дамо...— А я знаю?..— пераступае з нагі на нагу фатограф Яраслаў Марыянавіч.— Ну, трыста рублёў... «Ах, Божа наш, Божа...— думаю я.— І яго яшчэ нехта будзе лічыць палякам! То ж зь яго паляк, як зь мяне Горбачоў!..».

Падзякаваўшы пану Яраславу, зноў ідзем на тралейбус. Зноў паўгадзінная трасучка назад, да беларусаў. Потым урачыстае, са шматлікімі падзякамі, клятвамі, разборкамі, абяцанкамі, сьлёзамі й таму падобным, вяртаньне старога альбому яе гаспадыні. Узрушаны пасьля Вільні ўвогуле й віленскіх кавярняў, у прыватнасьці, цалую ручку й пакідаю з аўтографам сваю кніжку. Усё на гэты раз, свабода...

НАЗАД на вакзал. Там мала не дастаем істэрыкі — усе цягнікі йдуць ад першага пэрону, усе спазьняюцца; усе ў розныя бакі — Гудагай, Ліда, Горадня,— усе нічым не пазначаныя... Нарэшце едзем, каштуем чорнага віленскага піва зь цьмінным хлебам. Пані насупраць прапануе нож парэзаць каўбасу. Ад піва й нават ад каньяку адмаўляецца. Едзе дахаты, як і мы. Настаўніца зь нейкай лясной вёсачкі на наш бок ад Варэны. Ахвотна падтрымваем размову пра тое, што мяжа павінна быць за Магілёвам і Віцебскам, а ня тут. «С вами можно еще о чем-то говорить, вы же нормальные люди! А эти...». У Варэне ўлазяць чатыры цэльніка, дакладней два цэльніка й дзьве цэльнічкі. «А это что? Пиво, коньяк? А это почему прячете? А-а! Это уже выпили...». Усёй кампаніяй хутка абыходзяць вагон, потым выбіраюць адну ахвяру пры двух здаравенных торбах на калёсіках і пачынаюць трасьці: колькі свэтраў, колькі жаночых трусоў і г. д.

Вяртаемся. Ужо цёмна. У Ліхачах увальваюцца п´яныя магнітольскія дачнікі, у Парэччах сапляки-аксэлераты зь п´янымі ж маладымі сучкамі. Вось мы і дома. Айчына...

Алесь ЧОБАТ. Горадня-Вільня-Горадня.

НА ПРАСЬЦЯГІ МУЗЫЧНАЙ ЭЎРОПЫ

Фэстываль маладой беларускай музыкі «Басовішча-92», які адбыўся на Беласточчыне, адышоў у мінулае. Ня буду пісаць доўгіх прадмоў, адразу выкажу некалькі сваіх думак як удзельнік імпрэзы і як чалавек, які чуў і бачыў амаль усё, што рабілася ў лесе каля Гарадка.

Фэстываль быў, бадай, самы прадстаўнічы з усіх, што ладзіў БАС, бо, як казалі арганізатары, праводзіўся нават конкурсны адбор. Узрадавала тое, што ў праграме ўдзельнічала шмат яшчэ ня вельмі вядомых бардаў і гуртоў: Лана Медзіч, Вольга Акуліч, «Палац», «Талер», «Вакзал». У параўнаньні з мінулагоднім «Басовішчам», прыехаў даволі вялікі корпус газэтчыкаў, радыё- і тэлевізійных журналістаў, дзякуючы якім аб тым, што такое маладая беларуская музыка, даведаліся людзі ня толькі на Беларусі, але і ў суседніх краінах: Летуве, Украіне, Расеі. У фэстываля зьявілася шмат спонсараў. Акрамя Беларускага аб´яднаньня студэнтаў, мэцэнатамі выступілі «Ніва»,

«Часопіс», прыватныя кампаніі «Амэга», «Унібуд», Міністэрства культуры і мастацтва Польшчы, іншыя арганізацыі і прыватныя асобы. Сярод гэтага доўгага сьпісу не аказалася аніводнага спонсара з самой Беларусі. У нас знаходзяцца грошы на правядзеньне рознага кшталту конкурсаў прыгажунь, ад рэспубліканскіх да местачковых, а да нечага больш саліднага няўжо пакуль не дайшлі розумам?

«За гэтай сцэнай — прасьцягі музычнай Эўропы, і мы туды выйдзем»,— сказаў рэявод імпрэзы Ян Максімюк, калі распачынаў праграму. Неяк спрадвеку да беларусаў прызвычаіліся ставіцца як да занядбанага народа, якому ніколі ня выйсьці за межы свайго абмежаванага цяжкімі ўмовамі жыцьця і існаваньня. Але, як выказаўся той жа Янка Максімюк, Беларусь — гэта, можа быць, справа зусім сучасная. Так, Беларусь — гэта край, дзе рок-н-рол жывы і дзе на гэтую «хваробу» хварэе шмат людзей. Прыклад таму — «Басовішча-92».

Вядомы ў Польшчы мастак Лявон Тарасэвіч выказаў думку, што такі фэстываль павінен праводзіцца ў Віцебску ці Навагрудку. Што ж, слушна. Сьвет ведае Віцебск, бо сьвет ведае Марка Шагала. Але ж Беларусь — гэта ня толькі сталіца СНД Менск, крэпасьць-гэрой Брэст ці шагалаўскі Віцебск. Гэта і шмат іншых прыгожых старажытных гарадоў. І было б вельмі добра, і нават у нечым сымвалічна, каб фэстываль маладой беларускай музыкі праводзіўся ў стольным горадзе некалі магутнейшай у Эўропе дзяржаве — Навагрудку...

Крыху аб музыцы і музыках.

Некаторыя музычныя крытыкі абураліся тым, што ў Гарадок прыехалі «беларусцы» на два дні віцебскі «Вакзал» і берасьцейскі «Талер», якія, аддаючы даніну патрабаваньням часу, быццам бы раптам засьпявалі па-беларуску. Кан´юнктура? Безумоўна. Ды, зь іншага боку, ну і што ж? Ня лепшы шлях і ня лепшае выяўленьне сваёй сьвядомасьці — з гэтым нельга не пагадзіцца. Але тыя ж «Вакзал» і «Талер» не ўзялі ўдзелу ў «Славянском базаре» ў Віцебску, які ладзілі як бы альтэрнатывай «Басовішчу» і трансьлявалі на Беларусь, Украіну і Расею. Не прынялі таму, што фэстываль у Гарадку — сёньня большы прэстыж і большая выгода. А гэта гаворыць аб тым, што ў «Басовішча» вялікая пэрспэктыва, калі зь ім ня станецца таго, што калісьці стала зь «Юрмалай».

На імпрэзе музыка была на любы густ. Тут, як кажуць у народзе, бычкі ігралі ў лучкі, а цёлкі ў сьвісьцёлкі, а бараны ў арганы, а коні ў гармоні...

Адкрыцьцём фэстывалю стаў менскі гурт «Палац», які атрымаў прыз радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». У Менску хлопцы стварылі вялікі прафэсійны калектыў, а тое, што яны прывезьлі на «Басовішча», было, на маю думку, спробай (як аказалася, даволі ўдалай) пагуляць у сярмяжную беларускасьць, для аздабленьня якой па стратэгічным прычынам у склад гурта ўключылася невялічкая духавая сэкцыя. Даволі арыгінальна, нечакана, нязвыкла, але з такой праграмай лаўрэатамі на «Басовішчы-93» ім ужо ня стаць.

Прыемна ўразіла менская «Крама», асабліва ў першы дзень. Абсалютна новая ў параўнаньні зь мінулым годам праграма, адпрацаваная і адладжаная, легендарны Ігар Варашкевіч, добрае адчуваньне публікі, песьні, якія за кароткі час сталі хітамі,— і «Крама» — ляўрэат Гран-пры. А песьня «Выпі са мной да дна» вельмі спадабалася і музыкам, і слухачам, бо ўжо вельмі актуальнай была яна на працягу ўсіх трох дзён імпрэзы. Дарэчы, аб узроўні гурта можа сьведчыць і той факт, што «крамчукі» запрошаныя на гастролі ў Нямеччыну.

Расчараваў «Мясцовы час». Гэтыя монстры беларускага рока за апошні год здолелі напісаць толькі адну новую песьню, пра якую наўрад ці можна сказаць, што яна ўпрыгожыла рэпэртуар полацкага гурта. І «Ускраіна», і «Шлях дамоў» (лепшы хіт «Басовішча-92»), і наогул усе выступы «МЧ» паказалі, што музыкі выступаюць на належным ўзроўні, але гэта ўжо ўчорашні дзень, а мы чакалі нечага новага і ўжо ня менш удалага.

Тое, што ў праграму ня быў уключаны гурт «Камэлот» на чале са Зьміцерам Сідаровічам — гэта, лічу, памылка арганізатараў імпрэзы. Застаецца толькі пашкадаваць тых аматараў беларускай песьні, якія ня здолелі пачуць цікавыя, арыгінальныя, надзвычай мэладычныя песьні хлопцаў. Але хутчэй за ўсё,

«Камэлот» — не для такой аўдыторыі, у якой цела й розум ажываюць толькі пад гукі рок-н-ролу.

Гасьцямі «Басовішча» былі «Мроя» і «Уліс». У «Улісе» ўжо каторы час выступае новы вакаліст Алег Тамашоў, які, па меркаваньнях многіх, стаўся даволі добрай заменай аднаму з самых шаноўных рокераў Беларусі Андрэю Патрэю. Стод-рок «Мроі», які вызначаецца як «падпарадкаваная стыхійным эмоцыям, незакамплексаваная музыка, поўная жывой энэргіі і аранжыраваная, паводле найноўшых гучаньняў, якая сягае да паганскіх першакрыніц беларускай культуры», паказаў, што гэты гурт бадай адзіны ў рэспубліцы, які йграе складаны, высокапрафэсійны, ні з чым ня параўнальны рок.

Крыху пра бардаў.

Калі на сцэну выйшаў Віктар Шалкевіч з Горадні, спыніць народ было немагчыма. Віктар прывёз сваю праграму «Правінцыя» і зусім новыя песьні. Гэты самы папулярны беларускі выканаўца на Беласточчыне і стаў пераможцам сярод бардаў. Гаворку зь Віктарам мы абяцаем чытачам «Пагоні» ў адным з наступных нумароў.

«З папулярнага сьпевака ён вырастае ў асобу на нашым нацыянальным культурным небасхіле. Кожную новую ягоную работу можна чакаць як споведзі перад сьвятам». Гэта сказана пра Алеся Камоцкага, вельмі паважанага мною барда і чалавека. Яго разумныя, добрыя, вечныя вобразы трымалі ля сцэны слухачоў нават тады, калі пайшоў дождж. Алесь перад самым фэстывалем трапіў у сур´ёзную аварыю, але здолеў выступіць.

Цудны, каларытны голас Вальжыны Цярэшчанкі, якая сьпявала песьні на вершы нашай зямлячкі Дануты Бічэль-Загнетавай, бардаўская нэарамантычная паэзія Леры Сом, высокадухоўныя, кранаючыя песьні Ланы Медзіч. Бардаўская песьня робіцца на Беларусі сур´ёзнай зьявай, разнастайнай, у нечым ужо нават прафэсійнай. І хачу абнадзеіць чытачоў нашай газэты і прыхільнікаў паэтаў зь гітарай, што над Горадняй гэтай восеньню зьбіраюцца ладзіць вялікі фэст беларускіх бардаў.

Што ж, фэстываль «Басовішча»-92» стаў ужо гісторыяй. Як сказаў мой сябра, журналіст «Беларускай маладзёжнай» Алесь Дайнэка, на імпрэзе сфарміравана новая гэнэрацыя беларускіх музыкаў, якая сьведчыць аб тым, што ў Эўропе ўзрастае пакуль яшчэ ня зусім, можа, прыгожая, але ўнутрана моцная й здольная да жыцьця маладая беларуская музыка. Музыка нашага народу, музыка нашага розуму, нашых сэрцаў.

С. ЛАЎНІК.

На здымку: вакаліст «Крамы» Ігар Варашкевіч; сьпявае Алесь КАМОЦКІ.

Фота У. ПАНАДЫ.

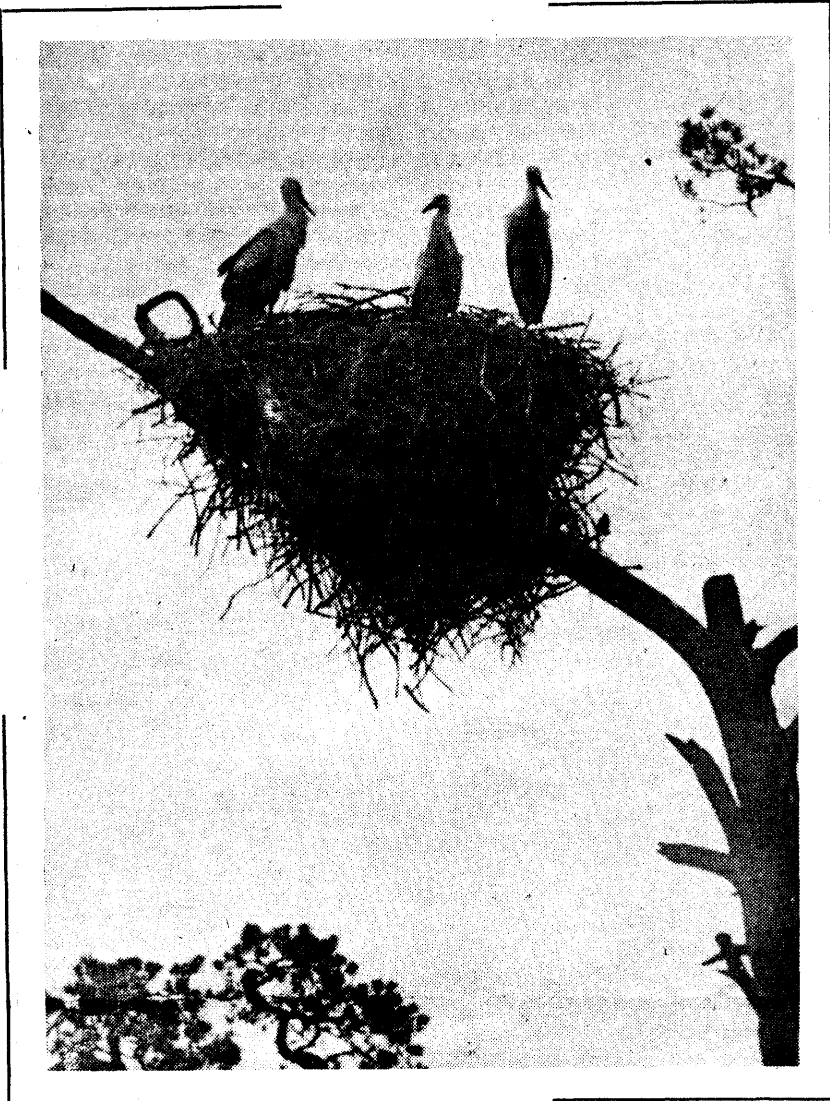
На Палесьсі

ШЛЯХ

Праз шкло легкавіка было добра відаць, як мільганулі шыльды з надпісам «Брэсцкая вобласьць». Вочы пачынаюць бегаць з боку на бок дарогі, пазнаючы знаёмыя мясьціны, чытаючы надпісы на блакітных шыльдах. На сэрцы робіцца сьвятлей, бо ўсё, што напісана, напісана на беларускай мове, хоць і наркамаўскай, але за землякоў у душы ўзгараецца гонар. Памятаю, у час «яднаньня» народаў у агульную сям´ю, усё было тут напісана на мове старэйшага братняга народу. Цяпер так прыемна чытаць назвы вёсак накшталт Ёдчыкі, Няхачава, Сьвятая Воля, Стары Двор і г. д.

Наш «масквіч» спыняецца ў мястэчку Ружаны, дзесьці тут яшчэ захаваліся рэшткі замку. Распытваем людзей, як туды прайсьці, і вось мы побач з даўнінай. Старыя, абветраныя муры таямніча, па-свойму вітаюць нас. У замку ціша, але ён не нагадвае пустэчу, вакол узьведзены рыштаваньні, вядуцца працы па адбудове старажытнага помніка. Сёньня нядзеля, дзень адпачынку.

Ад Ружанаў да Косава 24 кілямэтры, там — у Косаве — таксама замак. Некалі ў студэнцкія часы я быў тут на бульбе. Мясцовыя жыхары распавядалі, што паміж Ружанскім і Косаўскім замкамі ёсьць падземны пераход, але ўваход у яго згублены. Усёй групай шукалі мы ў склепах замка тыя патаемныя дзьверы, ды ўсе намаганьні былі дарэмныя.

У ПАЛЕСКАЙ СТАЛІЦЫ

Зноўку сядаем у легкавік і імчым далей. Недзе наперадзе родны Пінск — цікавы й самабытны горад з разнастайнымі помнікамі архітэктуры. Ён старэйшы за Горадню, Наваградак, Менск. У ім знаходзіцца вядомы на ўсю Эўропу кляштар, збудаваны яшчэ ў першай палове XVII стагодзьдзя. Зараз у кляшторных мурах разьмешчаны дзіцячы шпіталь, кінатэатр «Дружба», музэй.

Непадалёк музэя помнік правадыру пралетарыяту. Чорная грубастая каменная постаць Ільіча самотная — у Пінску пэкабэ пакуль не адрадзілася. У дзяцінстве мне апавядаў дзядуля, што на месцы помніка знаходзілася сямікупаловая царква. Дык калі ў 39-м прыйшлі бальшавікі, на працягу тыдня з гарматаў расстрэльвалі царкву. Здолелі зьнішчыць толькі яе верхнюю частку, а таўстыя, магутныя, зробленыя адмысловымі беларускімі майстрамі сьцены, так і не паддаліся «могучей руке пролетариата». Стаяць бы ім, але ўжо пасьля Другой сусьветнай чырвоныя вандалы зрабілі сваю справу, узарваўшы сьцены.

Пінчукі, усчуўшы беларускую гаману, ветла ўсьміхаюцца і на мясцовым дыялекце даюць неабходныя тлумачэньні. Скарыстаўшы зь іх, хутка трапляем на рынак. Мясцовыя сяляне расклалі на прылаўкі ягады, гуркі, яблыкі, памідоры, усяго не пералічыць. Цана таньнейшая, чым у Горадні. Гуркі — 5 рублёў, памідоры — 10, цыбуля — 40 рублёў кіля.

Быць у Пінску й ня бачыць Прыпяці? Рака хоць й значна паплытчэла ад засухі, але па-ранейшаму магутная й глыбокая. Па ёй на вялікай хуткасьці імчаць ваенныя караблі. Яны належаць цэнтру падрыхтоўкі ваенна-марскіх спэцыялістаў для Расейскага флёту. Цікаўлюся ў матросаў, чаму цэнтр рыхтуе спэцыялістаў для Расеі. Адказ самы празаічны: цэнтр знаходзіцца пад яе юрысдыкцыяй. Вось як аднесьліся «браты» да захадаў нашага кіраўніцтва, якое намагалася набыць гэты цэнтр, каб выкарыстаць яго ў будучыні для патрэбаў уласнага беларускага флёту. Спрабую паразмаўляць з афіцэрамі, але тыя, пачуўшы, аб чым ідзе гамонка, хуценька зьнікаюць за бел-чырвона-белым шлагбаўмам. Крыўдна на сваёй зямлі ня быць гаспадаром, але яшчэ больш балюча за дзяржаву і яе нягеглае кіраўніцтва.

СЯРОД ПІНСКАЙ ШЛЯХТЫ

У творы «Пінская шляхта» спадар Дунін-Марцінкевіч, можна сказаць, зганьбіў гонар беларускага народу. Бо Пінская шляхта зьявілася ў гісторыі В. К. Л. за часы Вітаўта Вялікага. Пашану шляхта атрымала на полі бітвы Грунвальда, дзе, як вядома, Вітаўт Вялікі лепшым воям дараваў волю і ўласныя землі. Сёньня на Піншчыне засталося фактычна тры невялічкіх вёсачкі, дзе жыве шляхта. Гэта вельмі добрыя й працавітыя людзі, якія захавалі шмат сваіх адмысловых рысаў. Асабліва гэта адлюстравана ў гаспадарцы.

Прывыкшы за стагодзьдзі быць незалежнай, шляхта дагэтуль вельмі шануе свой падворак. Таму й будуе хату, хлявы, гумно як адзіны архітэктурны ансамбль. Нетыпова аднеслася шляхта й да сувэрэнітэту. Бадай усе ўспомнілі сваю гісторыю, хуценька пакінулі саўдэпаўскія калгасы, выкупілі коней, тэхніку, дабіліся надзелаў зямлі, сенажацяў.

За адным зь іх — са спадаром Іванам Целяціцкім — я пагутарыў. Ён за дзяржаўнасьць Бацькаўшчыны, за гістарычныя й моўныя традыцыі. Спадар Целяціцкі лічыць, што толькі на шляху да поўнай незалежнасьці можна набыць пашану, а пашана гэта — калі з рук у рукі ад бацькі да сына пераходзіць у спадчыну ўсё нажытае продкамі, як гэта робіцца ў эўрапейскіх краінах. Толькі шкада, што Вярхоўны Савет з урадам на гэты момант ня здольны вырашыць такое надзённае пытаньне. Таму ў асяродзьдзі шляхты ўсе за рэфэрэндум, надакучыла жыць у «мужыцкім раі».

ТАМ, ДЗЕ НАРАДЖАЛІСЯ ПАЛЯНЭЗЫ

Вёску з назвай Парэчча бадай сустрэнеш у кожнай мясьціне Беларусі, але Парэчча на Піншчыне мае сваю асаблівасьць. Тут у адным з сваіх шматлікіх замкаў тварыў славутыя палянэзы Міхаіл Агінскі. Час захаваў для нашчадкаў на Піншчыне нямала помнікаў, зь якімі было зьвязана жыцьцё спадара Агінскага. Найбольш вядомыя: парк Агінскага ў Парэччы й рукатворны канал, які працягнуўся ад Ясельды да Шчары.

У Парэччы жыве мой дзядзька Язэп Астроўскі, пра парк распавядае з захапленьнем, маўляў, там захаваліся яшчэ дрэвы, якія садзіў сам кампазітар. Але пайсьці ў парк з намі ён адмовіўся, бо тое, што сёньня нагадвае гэтае гістарычнае месца, нельга інакш назваць, як выган для калгаснага быдла. На месцы палаца збудавана абора. Ужо вечарам дзядзька расказаў, як у пяцідзесятыя прыехаў новы старшыня калгасу. Быў ён хіба зь ліку дваццаціпяцітысячнікаў, загадаў зруйнаваць дом, а на ягоным месцы праз час «узьнікла» стойла. Ня лепей выглядае й канал: зарос, забрудзіўся, у ім мыюць трактарысты сваю тэхніку (сам бачыў).

СЬВЯТАЯ ГАРА ЦЕРАБЕНЬ

Я прыйшоў на гару Церабень, калі сонца было глыбока на небасхіле. Гара Церабень ня высокая, але на нізкім Палесьсі глядзіцца, як волат. Сярод мясцовых людзей яна лічыцца сьвятым месцам.

Сюды часта прыходзіць спадарыня Надзея Сачкоўская. Вось якую нязвычайную гісторыю гэтая жанчына расказала. Калісьці, шмат стагодзьдзяў таму, стаяла на гары праваслаўная царква. Рыхталіся вернікі да сьвята «Макавей», яно супала яшчэ з адным сьвятам. Дык пра другое сьвята й забылі, і калі сьвятар скончыў набажэнства па «Макавею», царква нечакана правалілася ў гару.

З таго часу самы раз на «Макавея» ўвечары тут можна пачуць, як ў глыбках гары пяюць людзі. Таму й лічыцца гэтае месца сьвятам.

Г. АСТРОЎСКІ,
Горадня — Пінск.

Спорт

ХАКЭЙНАЯ СТАЛІЦА

Гарадзенскі «Рытм» — базавая каманда нацыянальнай зборнай Беларусі па хакэю на траве. Гэта стала вядома пасьля таго, як рэспубліканская фэдэрацыя нядаўна прыняла рашэньне аб стварэньні жаночай зборнай. Дарэчы, галоўным трэнерам прызначана Ала Грэсь, якая адначасова кіруе і «Рытмам».

Аўтарытэт беларускага хакэю на траве ў Эўропе, дзякуючы ўдаламу выступленьню гарадзенскіх спартсмэнак у кубкавых спаборніцтвах, даволі высокі. Ала Грэсь лічыць, што ў нас ёсьць усе шанцы ўжо ў бліжэйшы час пацясьніць сваіх канкурэнтаў з дарогі, якая вядзе да прызавых месцаў. Зборную ўжо сёлета чакаюць сур´ёзныя выпрабаваньні. Так, у лістападзе беларускія хакэісткі прымуць у Маскве ўдзел у турніры чатырох камандаў, дзе таксама выступяць зборныя Расеі, Украіны, Літвы. А ў сьнежні наша каманда разьлічвае на паездку ў Галяндыю — там адбудзецца зімовае першынство Эўропы ў закрытых памяшканьнях.

Ну, а сам «Рытм» у верасьні паедзе ў Румынію на міжнародны турнір. Вось толькі грошай на замежныя вандраваньні, як заўсёды, на хапае. Але ж седзячы ў хаце, Эўропу не ўбачыш, ды й сябе іншым камандам не пакажаш.

АСТАПКОВІЧ ЗНОЎ ЛІДЫРУЕ

Не зусім пашанцавала на алімпійскіх гульнях у Барсэлёне лёгкаатлету з Горадні Ігару Астапковічу. У кіданьні молату ён быў толькі другім, а першынстваваў таджыцкі «малатабоец» Андрэй Абдуваліеў.

І вось праз тыдзень пасьля Алімпіяды мацнейшыя лёгкаатлеты сьвету зноў сабраліся разам у Кёльне, дзе праходзіў адзін з этапаў спаборніцтва сэрыі «Гран-пры». Дык вось, Ігар Астапковіч зноў даказаў, што менавіта ён — лідэр сэзона. Свой молат гарадзенец кінуў на 81 мэтр 32 сантымэтры. Гэта значна больш, чым у алімпійскага чэмпіёна Абдуваліева. Рэванш адбыўся.

ФУТБОЛ: КОЛЬКАСЬЦЬ І ЯКАСЬЦЬ

Хто з футбольных заўзятараў хоць крыху згубіў пільнасьць, мог не заўважыць зьяўленьня ў чэмпіянаце Беларусі каманды зь цікавай назвай «Кардан флайерз». Менавіта так цяпер завецца футбольны калектыў Гарадзенскага завода карданных валаў.

Але ня толькі справа ў назве. «Кардан флайерз» стаў фармклубам «Хіміка», які гуляе ў першай лізе. Паміж камандамі пайшоў вольны абмен гульцамі. Прадпрыемства зацікаўлена ў тым, каб у хуткім часе пабудаваць на беразе Нёмна стадыён, гатэль. Дый трэцяя ліга, як лічаць у камандзе, для «Карданаў» не мяжа.

Усур´ёз разьлічвае трапіць на футбольны Алімп і яшчэ адна гарадзенская каманда — «Хімвалакно», якая выступае ў другой лізе. Між тым, Гарадзеншчына ў чэмпіянаце Беларусі прадстаўлена яшчэ лідскім «Абутнікам», слонімскім «Альбэрцінам», смаргонскім «Станкабудаўнікам», мастоўскім «Дрэвaапрацоўшчыкам». Вось толькі цікава: ці пяройдзе колькасьць у якасьць? Бо пакуль у рэспубліцы не Горадня робіць футбольнае надвор´е.

Ігар НАВАДВОРСКІ.

Заснавальнік: культурна-асветніцкі фонд «Бацькаўшчына». **Рэдактар С. АСТРАЎЦОЎ.**

Наша газэта ёсьць БЕЛАРУСКАЙ ТРЫБУНАЙ, адкрытай для выказваньня розных пунктаў гледжаньня, розных аўтараў зь любых краін, гарадоў і вёсак. Меркаваньні аўтараў публікацый не заўсёды могуць супадаць зь меркаваньнем рэдакцыі.

Адрас рэдакцыі: 230023, г. Горадня, вул. Дамініканская, 1.
Тэлефоны: 45-29-96, 45-41-83.

Індэкс 63124.
Выходзіць штодватыдні па пятніцах.
Фотанабор, афсэтны друк.
Гарадзенская вабласная ўзбуйненая друкарня, 230003, г. Горадня, вул. Паліграфістаў, 4
Тыраж 2057 асобнікаў. Замова № 3347
Нумар падпісаны да друку 27 жніўня 1992 г. у 17.00.